

Ročník 1991

Sbírka zákonů

ČESKÉ A SLOVENSKÉ FEDERATIVNÍ REPUBLIKY

ČESKÉ REPUBLIKY / SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Částka 22

Rozeslána dne 8. dubna 1991

Cena Kčs 8,-
(dotisk)

O B S A H:

103. Ústavní zákon o československé federaci (úplné znění, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění)
104. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte
-

103

PŘEDSEDNICTVO FEDERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ

vyhlašuje

úplné znění ústavního zákona ze dne 27. října 1968 č. 143 Sb., o československé federaci, jak vyplývá ze změn a doplnění provedených ústavním zákonem ze dne 5. června 1989 č. 57 Sb., ústavním zákonem ze dne 20. prosince 1970 č. 125 Sb., ústavním zákonem ze dne 6. července 1971 č. 43 Sb., ústavním zákonem ze dne 28. května 1975 č. 50 Sb., ústavním zákonem ze dne 19. prosince 1989 č. 161 Sb., ústavním zákonem ze dne 28. prosince 1989 č. 182 Sb., ústavním zákonem ze dne 27. února 1990 č. 46 Sb., ústavním zákonem ze dne 18. dubna 1990 č. 100 Sb., ústavním zákonem ze dne 20. dubna 1990 č. 101 Sb., ústavním zákonem ze dne 2. května 1990 č. 158 Sb., ústavním zákonem ze dne 2. května 1990 č. 159 Sb., ústavním zákonem ze dne 18. července 1990 č. 294 Sb., ústavním zákonem ze dne 19. července 1990 č. 295 Sb., ústavním zákonem ze dne 12. prosince 1990 č. 556 Sb. a ústavním zákonem ze dne 9. ledna 1991 č. 23 Sb.

ÚSTAVNÍ ZÁKON o československé federaci

Národní shromáždění se usneslo na tomto ústavním zákoně:

My, národ český a slovenský, vycházejíce z poznání, že naše novodobé dějiny jsou prodchnuty oboustrannou vůlí žít ve společném státě,

oceňujíce skutečnost, že padesát let našeho společného státního života prohloubilo a upevnilo naše odvěké přátelské svazky, umožnilo rozvoj našich národů a uskutečňování jejich pokrokových demokratických ideálů a spolehlivě dokázalo jejich bytostný zájem žít ve společném státě, zároveň však ukázalo, že náš vzájemný vztah je třeba vybudovat na nových a spravedlivějších základech,

uznávajíce nezadatelnost práva na sebeurčení až do oddělení a respektující suverenitu každého národa a jeho právo utvářet si svobodně způsob a formu svého národního a státního života,

přesvědčení, že dobrovolné federativní státní spojení je odpovídajícím výrazem práva na sebeurčení a rovnoprávnost, avšak též nejlepší zárukou pro náš plný vnitřní národní rozvoj i pro ochranu naší národní svébytnosti a svrchovanosti,

rozhodnutí vytvářet ve společném federativním státě v duchu humanitních ideálů podmínky pro všestranný rozvoj a blahobyt všech občanů a zaručovat jim rovná, demokratická práva a svobodu bez rozdílu národnosti,

reprezentováni svými zástupci v České národní radě a ve Slovenské národní radě, jsme se dohodli na vytvoření československé federace.

HLAVA PRVNÍ ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

Čl. 1

(1) Česká a Slovenská Federativní Republika je federativní stát dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků.

(2) Základem České a Slovenské Federativní Republiky je dobrovolný svazek rovnoprávných národních států českého a slovenského národa, založený na právu na sebeurčení každého z nich.

(3) Československá federace je výrazem vůle dvou svébytných suverenních národů, Čechů a Slováků, žít ve společném federativním státě.

(4) Českou a Slovenskou Federativní Republiku tvoří Česká republika a Slovenská republika. Obě republiky mají v České a Slovenské federativní Republice rovnoprávné postavení.

(5) Obě republiky respektují navzájem svou suverenitu i suverenitu České a Slovenské Federativní Republiky; stejně Česká a Slovenská Federativní Republika respektuje suverenitu národních států.

Čl. 2

(1) Česká a Slovenská Federativní Republika i Česká republika a Slovenská republika jsou vybudovány na zásadách demokracie. Jejich politický systém je v zásadních věcech stejný.

(2) (Zrušen.)

(3) Politická práva občanů a záruky jejich uskutečňování jsou na celém území České a Slovenské Federativní Republiky stejné.

Čl. 3

(1) Území České a Slovenské Federativní Republiky tvoří území České republiky a území Slovenské republiky.

(2) Hranice České a Slovenské Federativní Republiky a hranice České republiky a Slovenské republiky mohou být změněny jen ústavním zákonem Federálního shromáždění.

(3) Hranice každé z obou republik se mohou změnit jen se souhlasem příslušné národní rady. Národní rada dává souhlas svým ústavním zákonem.

Čl. 4

(1) Hospodářství v České a Slovenské Federativní Republice je integrací ekonomiky České republiky a ekonomiky Slovenské republiky; je založeno na jednotném vnitřním trhu, zejména na jedné měně a na volném pohybu pracovních sil, zboží a peněžních prostředků.

(2) Česká republika a Slovenská republika se podílejí na tvorbě hospodářské politiky České a Slovenské Federativní Republiky.

(3) Státním vlastnictvím je vlastnictví České a Slovenské Federativní Republiky, vlastnictví České republiky a vlastnictví Slovenské republiky.

(4) Vlastnictvím České a Slovenské Federativ-

ní Republiky je majetek ve státním vlastnictví, který slouží k zabezpečování jejích úkolu v oblastech svěřených ústavním zákonem Federálního shromáždění do její působnosti. Vlastnictvím České republiky a vlastnictvím Slovenské republiky je ostatní majetek ve státním vlastnictví. Zákon Federálního shromáždění stanoví vlastnictví k ropodům, tranzitnímu plynovodu a nadřazeným rozvodným sítím k přenosu elektrické energie.

(5) Zákon Federálního shromáždění může stanovit, který další majetek (čl. 10 ústavy) nezbytný k zabezpečování potřeb společnosti, rozvoje hospodářství a veřejného blaha smí být jen ve vlastnictví České a Slovenské Federativní Republiky, popřípadě určených právnických osob.

(6) Zákony České národní rady a Slovenské národní rady mohou stanovit, který další majetek (čl. 10 ústavy) nezbytný k zabezpečování potřeb společnosti, rozvoje hospodářství a veřejného blaha smí být jen ve vlastnictví České republiky anebo Slovenské republiky, popřípadě určených právnických osob.

(7) Zákony národních rad stanoví, které věci z majetku České republiky a Slovenské republiky jsou vlastnictvím obcí.

Čl. 5

(1) Státní občan každé z obou republik je zároveň státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky.

(2) Občan jedné republiky má na území druhé republiky stejná práva a stejné povinnosti jako občan této druhé republiky.

(3) Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.

(4) Zásady nabývání a pozbývání státního občanství republik stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 6

(1) Českého a slovenského jazyka se užívá rovnoprávně při vyhlásování zákonů a jiných obecně závazných právních předpisů.

(2) Při jednání všech státních orgánů České a Slovenské Federativní Republiky a obou republik, v řízení před nimi a v ostatním jejich styku s občany se užívá obou jazyků rovnoprávně.

HLAVA DRUHÁ

ROZDĚLENÍ PŮSOBNOSTI MEZI FEDERACI A REPUBLIKY

Čl. 7

(1) Do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) zahraniční politika, uzavírání mezinárodních smluv, zastupování České a Slovenské Federa-

tivní Republiky v mezinárodních vztazích a rozhodování v otázkách války a míru,

- b) obrana České a Slovenské Federativní Republiky,
- c) měna,
- d) federální státní hmotné rezervy,
- e) ochrana federální ústavnosti.

(2) Ustanovením odstavce 1 písm. a) není dotčena působnost České republiky a Slovenské republiky v souladu se zahraniční politikou České a Slovenské Federativní Republiky

- a) uzavírat se součástmi spolkových a federativních států dohody o spolupráci v oblasti obchodní, hospodářské, kulturní, vědecké, školské, zdravotnické a sportovní, jakož i o spolupráci ve věcech tisku, rozhlasu a televize,
- b) na základě pověření Českou a Slovenskou Federativní Republikou uzavírat mezinárodní dohody v oblasti jejich zákonodárné působnosti,
- c) zastupovat Českou republiku nebo Slovenskou republiku a přijímat zahraniční zastoupení subjektů v oblastech uvedených v ustanovení písmene a); postavení těchto zastoupení se řídí právním řádem platným na území přijímacího subjektu.

Čl. 8

(Zrušen.)

Čl. 9

Věci, které nejsou ústavním zákonem Federálního shromáždění svěřeny do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky, patří do působnosti České republiky a Slovenské republiky.

Čl. 10

V oblasti hospodářské strategie do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) tvorba strategie a koncepcí hospodářského a sociálního vývoje České a Slovenské Federativní Republiky včetně rozvoje vědy a zapojení do mezinárodních hospodářských seskupení; stanovení nástrojů prosazování strategie v souladu s tímto ústavním zákonem,
- b) tvorba strukturálních koncepcí federálního významu,
- c) zákonná úprava strategického plánování.

Čl. 11

(1) Při hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu federace a státních rozpočtů republik se uplatňují jednotné zásady finanční a rozpočtové politiky dohodnuté mezi vládami České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky.

(2) Finanční hospodaření České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Sloven-

ské republiky je samostatné. Finanční hospodaření České a Slovenské Federativní Republiky se řídí státním rozpočtem federace. Finanční hospodaření republik se řídí jejich státními rozpočty. Státní rozpočet federace schvaluje federální shromáždění svým zákonem a státní rozpočty republik schvalují národní rady svými zákony, a to vždy na období jednoho kalendářního roku.

(3) Státní rozpočet každé republiky zahrnuje finanční vztahy za všechny úseky hospodářství a správy s výjimkou činností financovaných ze státního rozpočtu federace. Součástí státního rozpočtu každé republiky jsou dotace do rozpočtu obcí.

(4) Příjmy státního rozpočtu federace tvoří příjmy federálních orgánů a jimi řízených organizací a dále zákonem Federálního shromáždění stanovené daně a odvody, podíly na nich a další příjmy. Pokud má být výnosu určité daně nebo odvodu společným příjmem státního rozpočtu federace a státních rozpočtů republik, stanoví zákon Federálního shromáždění podíl federace na tomto výnosu a pravidlo, podle něhož se republiky podílejí na zabezpečení té části výnosu, která připadá státnímu rozpočtu federace.

(5) Ze státního rozpočtu federace se hradí:

- a) výdaje na obranu České a Slovenské Federativní Republiky, na činnost federálních orgánů, na vytvoření federálních hmotných rezerv a na dotace pro federální organizace,
- b) vybrané jmenovité programy, pokud si to vyžaduje jejich rozsah a důležitost pro federaci,
- c) ostatní výdaje určené rozpočtovým zákonem Federálního shromáždění.

(6) Pravidla rozpočtového hospodaření stanoví pro státní rozpočet federace zákon Federálního shromáždění a pro státní rozpočty republik zákony národních rad.

(7) Česká a Slovenská Federativní Republika, Česká republika a Slovenská republika mohou vytvářet vlastní účelové fondy napojené na jejich státní rozpočty; fondy se zřizují zákonem.

(8) Česká a Slovenská Federativní Republika stanoví rámcové zásady dotační a odpisové politiky.

Čl. 12

(1) Daně a poplatky možno ukládat jen na základě zákona.

(2) Zákon Federálního shromáždění upravuje:

- a) soustavu daní a odvodu v České a Slovenské Federativní Republice,
- b) daň z obratu a daň dovozní,
- c) u daní a odvodů placených podniky a společnostmi a u daně z příjmů obyvatelstva okruh poplatníků, předmět a základ daně a výchozí

daňovou sazbu včetně rozsahu možných odchylek v konstrukci uvedených daní a odvodů v obou republikách.

- d) poplatky, které mají podle své povahy výlučně nebo převážně vztah k zahraničí nebo souvisí s výkonem působnosti orgánů federace.

(3) Ostatní daně a poplatky stanoví zákony národních rad.

(4) Správa, výkon a kontrola všech druhů daní (odvodů) a poplatků (pokut) přísluší ústředním orgánům republik a v zákonem stanoveném rozsahu jiným orgánům a obcím, s výjimkou případů, kdy na základě působnosti České a Slovenské Federativní Republiky vybírají poplatky (pokuty) federální orgány. Zákon Federálního shromáždění může svěřit rozhodování o výjimkách a úlevách orgánům federace, jde-li o daně a poplatky podle odstavce 2 placené organizacemi přímo řízenými orgány federace nebo jde-li o poplatky podle odstavce 2 vybírané orgány federace.

Čl. 13

(1) Území České a Slovenské Federativní Republiky je jednotným celním územím.

(2) Do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří celní zákonodárství, výkon celnictví a vydávání celních tarifů.

Čl. 14

(1) V oblasti bankovníctví do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) stanovit koncepci devizové a úvěrové politiky a určovat nástroje pro její uskutečňování,
- b) určovat rozsah devizových rezerv a stanovit způsob jejich správy.

(2) Ústřední bankou v České a Slovenské Federativní Republice je Státní banka československá, která stanoví a uplatňuje jednotnou měnovou politiku. Součástí Státní banky československé jsou Ústředí Státní banky československé pro Českou republiku a Ústředí Státní banky československé pro Slovenskou republiku. Státní banka československá je řízena bankovní radou, která se skládá z guvernéra, dvou víceguvernéřů, z nichž jeden je občanem České republiky a druhý občanem Slovenské republiky, a ze stejného počtu zástupců ústředí Státní banky československé pro Českou republiku a pro Slovenskou republiku. Je-li guvernérem občan České republiky, je v následujícím funkčním období guvernérem občan Slovenské republiky a naopak.

(3) Postavení a právní poměry Státní banky československé a jejích orgánů a její vztah k ostatním bankám stanoví zákon Federálního shromáždění.

dění. Postavení a právní poměry ostatních bank a spořitelů stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 15

V oblasti cenové politiky do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) určovat koncepci cenové politiky a vyhlašovat zásadní cenová regulační opatření,
- b) zákonná úprava v oblasti cen.

Čl. 16

V oblasti zahraničních hospodářských vztahů do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) určování zásad a koncepce zahraniční hospodářské politiky České a Slovenské Federativní Republiky,
- b) uzavírání mezinárodních dohod o obchodní a hospodářské spolupráci a zastupování České a Slovenské Federativní Republiky v mezinárodních obchodních vztazích,
- c) stanovení nástrojů zahraniční obchodní politiky v součinnosti s Českou republikou a Slovenskou republikou,
- d) zákonná úprava v oblasti zahraničních hospodářských vztahů.

Čl. 17

V oblasti hospodářství do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) tvorba společných zásad hospodářské politiky, jejichž součástí jsou i zásady surovinové a palivoenergetické politiky a zemědělské politiky, pokud mají federální význam,
- b) stanovení zásad ekonomického zabezpečení obranyschopnosti České a Slovenské Federativní Republiky,
- c) zákonná úprava výroby, rozvodu a spotřeby elektřiny, plynu a tepla.

Čl. 18

(Zrušen.)

Čl. 19

V oblasti dopravy do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) právní úprava ve věcech dopravy, dopravních zařízení a dopravních cest,
- b) určování jednotných pravidel dopravního a přepravního provozu a stanovení státních norem pro technickou způsobilost dopravních prostředků, dopravních zařízení a dopravních cest,
- c) stanovení zásad dopravní politiky v součinnosti s Českou republikou a Slovenskou republikou,
- d) výkon státní správy a státního dozoru v námořní plavbě a letecké dopravě,

- e) řízení organizací a výkon státní správy v železniční dopravě.

Čl. 20

V oblasti spojů do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) zákonná úprava ve věcech pošt a telekomunikací,
- b) určování jednotných pravidel poštovního telekomunikačního a radiokomunikačního provozu a tvorby tarifů,
- c) emise poštovních známek a jiných poštovních cenin,
- d) organizování jednotné soustavy pošt,
- e) organizování a řízení jednotné soustavy telekomunikací.

Čl. 21

V oblasti životního prostředí do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) zákonná úprava v zásadních věcech životního prostředí,
- b) zákonná úprava a výkon státního dozoru ve věcech jaderné bezpečnosti,
- c) tvorba koncepce ekologické politiky České a Slovenské Federativní Republiky,
- d) tvorba koncepce celostátního informačního systému o životním prostředí v návaznosti na mezinárodní informační systémy v dané oblasti, v součinnosti s Českou republikou a Slovenskou republikou,
- e) uskutečňování mezinárodní spolupráce v působnosti České a Slovenské Federativní Republiky a koordinace mezinárodní spolupráce v působnosti České republiky a Slovenské republiky.

Čl. 22

V oblasti práce, mezd a sociální politiky do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) zákonná úprava pracovních vztahů, zaměstnanosti a kolektivního vyjednávání a zákonná úprava zabezpečující závazky z mezinárodních smluv v této oblasti,
- b) právní úprava regulace vývoje mezd a výše minimální mzdy, minimálních mzdových tarifů a nárokových příplatků,
- c) právní úprava mezd ve federálně řízených orgánech a organizacích,
- d) zákonná úprava důchodového a nemocenského zabezpečení s výjimkou jeho organizačního uspořádání a postupu při rozhodování,
- e) zákonná úprava státních dávek sociálního za-

bezpečení a životního minima a stanovení zásad sociální péče.

Čl. 23

(1) V oblasti státní statistiky do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) zákonná úprava podmínek získávání porovnatelných statistických informací potřebných pro posuzování vývoje federace a pro plnění povinností vyplývajících z mezinárodních závazků, jakož i zákonná úprava ochrany těchto informací před zneužitím,
- b) v součinnosti s Českou republikou a Slovenskou republikou
 1. stanovit statistické ukazatele potřebné pro posuzování vývoje federace a způsob získávání statistických informací k tomuto účelu,
 2. provádět statistické zjišťování podle zvláštních potřeb federálních orgánů,
- c) stanovit statistické ukazatele potřebné pro plnění mezinárodních závazků a poskytovat za Českou a Slovenskou Federativní Republiku statistické informace mezinárodním organizacím.

(2) V oblasti účetnictví do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří stanovit zákonnou úpravu podmínek a náležitostí vedení účetnictví a jeho průkaznosti.

Čl. 24

Do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky v oblasti vlastnictví, podnikání a rozhodování sporů vznikajících při podnikatelské činnosti patří:

- a) úprava vlastnictví,
- b) úprava podnikání občanů a právnických osob,
- c) úprava vztahů vznikajících při podnikatelské a jiné hospodářské činnosti občanů a právnických osob,
- d) úprava ochrany výroby a obchodu, jakož i zájmů spotřebitelů, zejména úprava průmyslového vlastnictví, normalizace, státního zkušebnictví a státní inspekce, metrologie a výkon státní správy na uvedených úsecích ve věcech, u nichž to stanoví zákon Federálního shromáždění,
- e) zákonná úprava ochrany hospodářské soutěže: rozdělení výkonu mezi Českou a Slovenskou Federativní Republiku, Českou republiku a Slovenskou republiku stanoví zákon Federálního shromáždění,
- f) úprava rozhodování hospodářských sporů, jakož i rozhodování těchto sporů v případech, které stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 25

Orgány České a Slovenské Federativní Republiky, na které prezident České a Slovenské Federativní Republiky přenesl sjednávání některých mezinárodních smluv, postupují při sjednávání těchto smluv, upravujících mezinárodní spolupráci v oblastech uvedených v č. 10 až 28a za účasti orgánů obou republik; spolupracují s nimi též při zastupování České a Slovenské Federativní Republiky v mezinárodních organizacích, působících v uvedených oblastech.

Čl. 26

(Zrušen.)

Čl. 27

(1) V oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky patří:

- a) právní úprava jména a příjmení, matrik, občanských průkazů, cestovních dokladů, evidence obyvatelstva, povolování pobytu cizinců a postavení uprchlíků,
- b) upravovat zřizování, postavení, oprávnění a ostatní poměry ozbrojených bezpečnostních sborů České a Slovenské Federativní Republiky, jakož i zřizování, postavení, oprávnění a ostatní poměry bezpečnostních služeb; tím není dotčeno právo České republiky a Slovenské republiky zřizovat vlastní ozbrojené bezpečnostní sbory a upravovat jejich postavení, oprávnění a ostatní poměry.

(2) Vymezení další působnosti České a Slovenské Federativní Republiky ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 28

Rozdělení působnosti mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a oběma republikami ve věcech tisku a jiných informačních prostředků stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 28a

(1) České a Slovenské Federativní Republiky přísluší kontrolovat všechna odvětví i činnosti státní a hospodářské správy spadající do její působnosti.

(2) Organizaci kontrolních orgánů České a Slovenské Federativní Republiky a jejich oprávnění stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 28b

(1) Ve věcech svěřených ústavním zákonem Federálního shromáždění do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky působí orgány

České a Slovenské Federativní Republiky. Pokud to stanoví zákon Federálního shromáždění, působí v těchto věcech též výkonné a soudní orgány České republiky a Slovenské republiky.

(2) Pokud ústavní zákon Federálního shromáždění výkon ve věcech uvedených v čl. 10 až 28a nesvěřuje orgánům České a Slovenské Federativní Republiky, patří tento výkon orgánům České republiky a Slovenské republiky.

HLAVA TŘETÍ FEDERÁLNÍ SHROMÁŽDĚNÍ

Čl. 29

(1) Nejvyšším orgánem státní moci a jediným zákonodárným sborem České a Slovenské Federativní Republiky je Federální shromáždění.

(2) Federální shromáždění tvoří dvě sněmovny: Sněmovna lidu a Sněmovna národů. Obě sněmovny jsou rovnoprávné.

(3) K platnému usnesení Federálního shromáždění je třeba souhlasného usnesení obou sněmoven, nestanoví-li tento ústavní zákon něco jiného nebo nejde-li o vnitřní věci jen jedné sněmovny.

Čl. 30

(1) Sněmovna lidu má 150 poslanců, kteří jsou voleni v celé České a Slovenské Federativní Republice přímou volbou.

(2) Poslanec Sněmovny lidu nemůže být zároveň poslancem Sněmovny národů.

(3) Sněmovna lidu se volí na období pěti let.*)

(4) Podmínky výkonu volebního práva do Sněmovny lidu a způsob výkonu voleb a odvolání poslanců stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 31

(1) Sněmovna národů reprezentuje rovné státoprávní postavení obou republik.

(2) Sněmovna národů má 150 poslanců, z nichž se 75 volí přímou volbou v České republice a 75 přímou volbou ve Slovenské republice.

(3) Volební období Sněmovny národů končí s volebním obdobím Sněmovny lidu.

Čl. 32

(1) Federální shromáždění zasedá nejméně dvakrát do roka (jarní zasedání a podzimní zasedání).

(2) Federální shromáždění svolává k zasedání a jeho zasedání prohlašuje za skončené prezident České a Slovenské Federativní Republiky.

(3) Jestliže prezident České a Slovenské Federativní Republiky nesvolá jarní zasedání do konce dubna nebo podzimní zasedání do konce října, svolá je předsednictvo Federálního shromáždění. Zasedání Federálního shromáždění prohlásí v tomto případě za skončené předsednictvo Federálního shromáždění.

Čl. 33

(1) Federální shromáždění musí být svoláno prezidentem České a Slovenské Federativní Republiky na žádost alespoň třetiny poslanců některé sněmovny.

(2) Jestliže prezident České a Slovenské Federativní Republiky Federální shromáždění nesvolá do 14 dnů nebo do další lhůty uvedené v žádosti, svolá je předsednictvo Federálního shromáždění. Zasedání Federálního shromáždění prohlásí v tomto případě za skončené předsednictvo Federálního shromáždění.

Čl. 34

(1) Sněmovny se scházejí ke schůzím na základě usnesení předsednictva příslušné sněmovny.

(2) Ke společným schůzím se sněmovny scházejí, jde-li o volbu prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky, o volbu předsedy a místopředsedů Federálního shromáždění, o projednání programového prohlášení vlády České a Slovenské Federativní Republiky a v jiných případech, kdy se na tom sněmovny usnesou.

Čl. 35

(1) Schůze obou sněmoven jsou zpravidla veřejné.

(2) Neveřejné schůze se mohou konat jen v případech stanovených jednacím řádem Federálního shromáždění.

Čl. 36

(1) Do působnosti Federálního shromáždění patří zejména:

- usnášet se na ústavě České a Slovenské Federativní Republiky a na ústavních a jiných zákonech Federálního shromáždění a zjišťovat, jak jsou prováděny,
- jednat o zásadních otázkách zahraniční politiky,
- jednat o zásadních otázkách vnitřní politiky,
- schvalovat státní rozpočet federace, prověřo-

*) § 2 odst. 1 ústavního zákona č. 45/1990 Sb.:

„(1) Volební období Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSFR, které budou zvoleny ve volbách v roce 1990, bude trvat 24 měsíců.“.

vat jeho plnění a schvalovat státní závěrečný účet federace,

- e) volit prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky a jednat o jeho zprávách,
- f) jednat o programovém prohlášení vlády a kontrolovat její činnost a činnost jejích členů, jakož i jednat o důvěře vládě,
- g) volit a odvolávat členy Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky,
- h) zřizovat ústavním zákonem federální ministerstva a zřizovat zákonem jiné federální orgány státní správy,
- i) zřizovat zákonem státní vyznamenání České a Slovenské Federativní Republiky.

(2) Federální shromáždění se usnáší o vypovězení války, je-li Česká a Slovenská Federativní Republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Jen se souhlasem Federálního shromáždění lze vyslat ozbrojené síly České a Slovenské Federativní Republiky mimo území České a Slovenské Federativní Republiky.

(3) Mezinárodní smlouvy politické a mezinárodní hospodářské smlouvy obecné povahy, jakož i mezinárodní smlouvy, k jejichž provedení je třeba zákona Federálního shromáždění, vyžadují před ratifikací souhlas Federálního shromáždění.

(4) Federální shromáždění může zrušit nařízení nebo usnesení vlády nebo obecně závazný právní předpis federálního ministerstva nebo jiného federálního ústředního orgánu státní správy, odporují-li ústavě nebo jinému zákonu Federálního shromáždění.

Čl. 37

(1) Federální shromáždění má zákonodárnou pravomoc ve věcech základních práv a svobod v rozsahu stanoveném ústavními zákony a ve věcech svěřených do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky v rozsahu stanoveném čl. 7 odst. 1, čl. 10 až 28a a čl. 36 odst. 3 tohoto ústavního zákona.

(2) Federální shromáždění přijímá dále zákony, u nichž – s výjimkami stanovenými ústavními zákony – výkon patří v plném rozsahu orgánům republik, a to zákon o rodině a o pěstounské péči, občanský zákoník, zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, trestní zákon, zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o výkonu vazby, zákon upravující obecné řízení před správními orgány, zákon o vysokých školách, zákon o zbraních a střelivu, zákon o geodézii a kartografii, zákon o provozu na pozemních komunikacích, zákon o burzách, zákon o soustavě cenných papírů, obchodní zákoník, zákon směnečný a šekový, zákony upravující řízení před soudy, zákon o znalcích a tlumočnících, zákony o nápravě křivd a náhradě

škod způsobených orgány státu a zákon o územním plánování a stavebním řádu.

(3) Pokud to vyžaduje jednota právního řádu, uskutečňuje Federální shromáždění zákonnou úpravu ve věcech národností a etnických menšin, církví a náboženských společností, péče o zdraví lidu, veterinární a rostlinolékařské péče, soustavy základních a středních škol, autorského práva a evidence vlastnických vztahů k nemovitostem.

(4) Federální shromáždění zákonem upravuje státní svátky a památné a významné dny České a Slovenské Federativní republiky a stanoví dny pracovního klidu.

Čl. 38

(1) Zákon Federálního shromáždění může svěřit úpravu otázek uvedených v čl. 37 odst. 1 a 2 zákonodárství republik.

(2) Pokud federální zákonodárství neupraví v celém rozsahu věci uvedené v čl. 37 odst. 1 a 2, mohou je národní rady upravit vlastním zákonodárstvím.

(3) (Zrušen.)

Čl. 39

(Zrušen.)

Čl. 40

(1) Sněmovna lidu je schopna se usnášet, jestliže je přítomna nadpoloviční většina jejích poslanců.

(2) Sněmovna národů je schopna se usnášet, jestliže je přítomna nadpoloviční většina jejích poslanců zvolených v České republice i nadpoloviční většina poslanců zvolených ve Slovenské republice.

(3) K platnému usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců v každé sněmovně, pokud tento ústavní zákon nestanoví něco jiného (čl. 41 až 43).

Čl. 41

K přijetí federální ústavy, ústavního zákona Federálního shromáždění a k jejich změně, k volbě prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky a k usnesení o vypovězení války je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců Sněmovny lidu, jakož i souhlasu třípětinové většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených v České republice a třípětinové většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených ve Slovenské republice.

Čl. 42

(1) V případě, kdy podle tohoto ústavního zákona platí zákaz majorizace, hlasují ve Sněmovně národů odděleně poslanci zvolení v České re-

publice a poslanci zvolení ve Slovenské republice. Usnesení je přijato, hlasuje-li pro ně většina všech poslanců zvolených v České republice a většina všech poslanců zvolených ve Slovenské republice nevyžaduje-li tento ústavní zákon většinu kvalifikovanou (čl. 41).

(2) Zákaz majorizace platí při schvalování:

- a) návrhu zákona o nabývání a pozbývání československého státního občanství,
- b) návrhů zákonů, upravujících otázky uvedené v čl. 10 písm. c),
- c) návrhů zákonů, jimiž se stanoví způsob zabezpečení příjmů státního rozpočtu federace a pravidla rozpočtového hospodaření pro státní rozpočet federace,
- d) státních rozpočtů a závěrečných účtů federace,
- e) návrhů zákonů, jimiž se zřizují účelové fondy napojené na státní rozpočet federace,
- f) návrhů zákonů uvedených v čl. 12 odst. 2,
- g) návrhů zákonných úprav v otázkách uvedených v čl. 13 odst. 2,
- h) návrhů zákonů, jimiž se upravuje československá měna, a zákonů uvedených v čl. 14 odst. 3,
- ch) návrhů zákonných úprav v otázkách uvedených v čl. 15,
 - i) návrhů zákonů v oblasti zahraničních hospodářských vztahů,
 - j) návrhů zákonů ve věcech uvedených v čl. 22,
 - k) návrhů zákonů, jimiž se upravuje zřizování, právní poměry a způsob řízení hospodářských organizací,
 - l) návrhů zákonů vydávaných podle č. 27 odst. 2 a čl. 28,
- m) návrhů zákonů, jimiž se zřizují federální orgány státní správy s výjimkou ministerstev.

(3) Zákaz majorizace platí též při schvalování programového prohlášení vlády České a Slovenské Federativní Republiky a při hlasování o návrhu na vyslovení důvěry.

Čl. 43

(1) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky může požádat kteroukoliv sněmovnu o vyslovení důvěry. Návrh na vyslovení nedůvěry vládě České a Slovenské Federativní Republiky může podat alespoň jedna pětina poslanců kterékoliv sněmovny.

(2) K vyslovení nedůvěry vládě České a Slovenské Federativní Republiky je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců Sněmovny lidu anebo souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených v České republice nebo souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených ve

Slovenské republice. Ve Sněmovně národů se hlasuje podle jmen.

(3) Ustanovení odstavců 2 a 3 platí i pro vyslovení nedůvěry jednotlivému členu vlády České a Slovenské Federativní Republiky.

Čl. 44

(1) Každá sněmovna se musí usnést o návrhu přijatém druhou sněmovnou nejpozději do 3 měsíců. Neusnese-li se v této lhůtě o návrhu, je návrh přijat.

(2) Jestliže nedoručí se k shodnému usnesení obou sněmoven, mohou se obě sněmovny usnést na dohodovacím řízení. V takovémto případě zvolí každá sněmovna po 10 zástupcích ze svých poslanců, nedohodnou-li se na jiném počtu, do společného výboru pro dohodovací řízení.

(3) Jestliže obě sněmovny ani na doporučení tohoto výboru ani jinak nepřijmou shodné usnesení o návrhu zákona do 5 měsíců od prvního hlasování, lze podat tentýž návrh nejdříve po uplynutí jednoho roku od jeho zamítnutí.

(4) Jestliže nedoručí se k shodnému usnesení obou sněmoven o státním rozpočtu federace, je dohodovací řízení podle odstavce 2 povinné. Nedoručí-li k dohodě o státním rozpočtu do začátku rozpočtového roku, hospodaří se podle zákonných ustanovení o rozpočtovém provizoriu.

(5) Jestliže dohodovací řízení nevedlo k shodnému usnesení obou sněmoven, může dojít k rozpuštění Federálního shromáždění. Volby vyhlásí předsednictvo Federálního shromáždění do 60 dnů.

Čl. 45

(1) Návrhy zákonů Federálního shromáždění mohou podávat poslanci Federálního shromáždění, výbory obou sněmoven, prezident České a Slovenské Federativní Republiky, vláda České a Slovenské Federativní Republiky, Česká národní rada a Slovenská národní rada.

(2) Zákony Federálního shromáždění podepisuje prezident České a Slovenské Federativní Republiky, předseda Federálního shromáždění a předseda vlády České a Slovenské Federativní Republiky.

(3) K tomu, aby zákon Federálního shromáždění nabyl platnosti, musí být vyhlášen; způsob vyhlášení zákonů Federálního shromáždění, právních předpisů a jiných opatření státních orgánů České a Slovenské Federativní Republiky stanoví zákon Federálního shromáždění. Zákony Federálního shromáždění vyhláší předsednictvo Federálního shromáždění do 14 dnů po jejich schválení.

Čl. 46

Zákon Federálního shromáždění upravuje zásady jednání Federálního shromáždění, vzájemné

styky obou sněmoven, jakož i styky s vládou České a Slovenské Federativní Republiky a navenek, vznik a zánik mandátu poslance Federálního shromáždění, náležitosti poslanců Federálního shromáždění a právní postavení a působnost Kanceláře Federálního shromáždění.

Čl. 47

(1) Výkon poslaneckého mandátu je neslučitelný s výkonem poslaneckého mandátu národní rady a s výkonem funkcí soudce, prokurátora, státního arbitra, vojáka z povolání, příslušníka Sboru národní bezpečnosti a Sboru nápravné výchovy.

(2) Platnost volby poslanců ověřuje příslušná sněmovna. Činí tak na návrh mandátového a imunitního výboru.

Čl. 48

(1) Poslanec Federálního shromáždění skládá na schůzi své sněmovny, které se poprvé účastní, tento slib:

„Slibuji na svou čest a svědomí věrnost České a Slovenské Federativní Republice. Budu dbát vůle a zájmů lidu, řídit se ústavou a ostatními zákony a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život.“.

(2) Odmítnutí slibu nebo slib s výhradou má za následek ztrátu mandátu.

Čl. 49

(1) Sněmovna lidu a Sněmovna národů, jakož i jednotliví poslanci mají právo interpelovat vládu České a Slovenské Federativní Republiky a její členy a klást jim otázky ve věcech jejich působnosti. Vláda a její členové jsou povinni na interpelace a otázky odpovídat.

(2) Předseda i ostatní členové vlády mají právo zúčastnit se schůzí obou sněmoven Federálního shromáždění, jejich výborů i schůzí předsednictva Federálního shromáždění. Udělí se jim slovo, kdykoliv o to požádají.

(3) Požádá-li o to některá sněmovna, její výbor nebo předsednictvo Federálního shromáždění, je člen vlády povinen dostavit se do schůze sněmovny, jejího výboru nebo předsednictva Federálního shromáždění.

Čl. 50

Poslance Federálního shromáždění nelze trestně ani kárně stíhat ani jej vzít do vazby bez souhlasu sněmovny, jejímž je členem. Odepře-li sněmovna souhlas, je stíhání navždy vyloučeno.

Čl. 51

Poslance Federálního shromáždění nelze vůbec stíhat pro hlasování ve sněmovně, v jejích orgánech nebo v předsednictvu Federálního shro-

máždění. Za výroky při výkonu funkce poslance, učiněné v některé sněmovně, v jejím orgánu nebo v předsednictvu Federálního shromáždění, podléhá poslanec jen disciplinární pravomoci své sněmovny.

Čl. 52

Byl-li poslanec Federálního shromáždění přistižen a zadržen při trestném činu, je příslušný orgán povinen to ihned oznámit předsednictvu Federálního shromáždění. Nedá-li předsednictvo Federálního shromáždění k zadržení souhlas, musí být poslanec ihned propuštěn.

Čl. 53

Poslanec Federálního shromáždění může odepřít svědectví o věcech, o kterých se dověděl při výkonu své funkce, a to i když přestal být poslancem.

Čl. 54

Každá sněmovna volí své předsednictvo, které se skládá ze 3 až 6 poslanců.

Čl. 55

Každá sněmovna zřizuje výbory jako své iniciativní a kontrolní orgány a volí jejich předsedy a ostatní členy.

Čl. 56

(1) Obě sněmovny Federálního shromáždění volí ze svého středu předsednictvo Federálního shromáždění.

(2) Předsednictvo Federálního shromáždění má 40 členů, z nichž 20 volí Sněmovna lidu a 20 Sněmovna národů. Sněmovna národů volí 30 členů z poslanců zvolených v České republice a 10 členů z poslanců zvolených ve Slovenské republice.

(3) Předsednictvo Federálního shromáždění zůstává ve své funkci i po uplynutí volebního období, dokud si nově zvolené Federální shromáždění nezvolí své předsednictvo.

(4) členové předsednictva Federálního shromáždění jsou odpovědní sněmovně Federálního shromáždění, která je zvolila. Sněmovna je může kdykoliv odvolat.

(5) Předsedu a místopředsedu Federálního shromáždění volí Sněmovna lidu a Sněmovna národů z členů předsednictva Federálního shromáždění. Stane-li se předsedou Federálního shromáždění poslanec, který je občanem České republiky, zvolí se prvním místopředsedou poslanec, který je občanem Slovenské republiky, nebo naopak.

Čl. 57

(1) Předsednictvo Federálního shromáždění se usnává nadpoloviční většinou všech svých členů.

(2) Ustanovení čl. 42 o zákazu majorizace platí i pro usnášení předsednictva Federálního shromáždění.

Čl. 58

(1) V době, kdy Federální shromáždění nezasedá buď proto, že zasedání je skončeno, nebo proto, že uplynulo volební období, plní působnost Federálního shromáždění předsednictvo Federálního shromáždění. Nepřísluší mu však volit prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky, přijímat a měnit ústavní zákony, usnášet se na státním rozpočtu federace, vypovídat válku a vyslovovat nedůvěru vládě České a Slovenské Federativní Republiky ani jejímu členu.

(2) V době, kdy Federální shromáždění nezasedá v důsledku mimořádných příčin, plní předsednictvo Federálního shromáždění veškerou jeho působnost s výjimkou práva měnit ústavu České a Slovenské Federativní Republiky a volit jejího prezidenta.

(3) Neodkladná opatření, ke kterým by bylo třeba zákona, činí předsednictvo Federálního shromáždění ve formě zákonných opatření, která podepisuje prezident České a Slovenské Federativní Republiky, předseda Federálního shromáždění a předseda vlády České a Slovenské Federativní Republiky. Zákonná opatření se vyhláší stejně jako zákony.

(4) Opatření předsednictva Federálního shromáždění podle odstavců 1 až 3 musí být schválena na nejbližším zasedání Federálního shromáždění; jinak pozbývají další platnosti.

(5) O vypovězení války se může předsednictvo Federálního shromáždění usnášet, jen je-li zasedání Federálního shromáždění znemožněno v důsledku mimořádných příčin. K platnosti usnesení je zapotřebí souhlasu tří pětin všech členů předsednictva Federálního shromáždění, kteří jsou občany České republiky, a souhlasu tří pětin všech členů předsednictva Federálního shromáždění, kteří jsou občany Slovenské republiky.

(6) Předsednictvu Federálního shromáždění přísluší v době, kdy vláda České a Slovenské Federativní Republiky vykonává funkci prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky, jmenovat a odvolávat vládu České a Slovenské Federativní republiky a její členy a pověřovat je řízením ministerstev a jiných federálních ústředních orgánů.

Čl. 59

Předsednictvo Federálního shromáždění vyhláší volby do Federálního shromáždění.

HLAVA ČTVRTÁ

PREZIDENT ČESKÉ A SLOVENSKÉ FEDERATIVNÍ REPUBLIKY

Čl. 60

(1) V čele České a Slovenské Federativní Re-

publiky je prezident. Volí ho Federální shromáždění.

(2) Prezident České a Slovenské Federativní Republiky je za výkon své funkce odpovědný Federálnímu shromáždění.

Čl. 61

(1) Prezident České a Slovenské Federativní Republiky:

- a) zastupuje Českou a Slovenskou Federativní Republiku navenek; sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv, ke kterým není třeba souhlasu Federálního shromáždění, může prezident přenést na vládu České a Slovenské Federativní Republiky anebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy;
- b) přijímá a pověřuje vyslance;
- c) svolává zasedání Federálního shromáždění a prohlašuje jeho zasedání za skončené;
- d) může rozpustit Federální shromáždění, jde-li o případ uvedený v čl. 44 odst. 5;
- e) podepisuje zákony Federálního shromáždění a zákonná opatření jeho předsednictva;
- f) má právo podávat Federálnímu shromáždění zprávy o stavu České a Slovenské Federativní Republiky a o závažných politických otázkách, předkládat mu návrhy potřebných opatření a být přítomen schůzím sněmoven Federálního shromáždění;
- g) jmenuje a odvolává předsedu a ostatní členy vlády České a Slovenské Federativní Republiky a pověřuje je řízením federálních ministerstev a jiných federálních ústředních orgánů;
- h) má právo být přítomen při schůzích vlády České a Slovenské Federativní Republiky a předsedat jí, vyžadovat si od vlády a od jejích jednotlivých členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které je třeba řešit;
- ch) jmenuje vyšší státní funkcionáře České a Slovenské Federativní Republiky v případech, ve kterých to stanoví zákon; jmenuje a povyšuje generály, jmenuje na návrh příslušných orgánů České republiky a Slovenské republiky profesory a rektory vysokých škol;
- i) propůjčuje vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán;
- j) má právo udělovat amnestii, promíjet a zmírňovat tresty uložené trestními soudy a nařizovat, aby se soudní trestní řízení nezahajovalo nebo aby se v něm nepokračovalo, a zahazovat odsouzení;
- k) je vrchním velitelem ozbrojených sil,
- l) vyhláší na návrh vlády České a Slovenské Federativní Republiky válečný stav a na zá-

kladě rozhodnutí Federálního shromáždění vypovídá válku, je-li Česká a Slovenská Federativní Republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.

(2) Prezidentu České a Slovenské Federativní Republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v tomto ústavním zákonu uvedeny, stanoví-li tak zákon Federálního shromáždění.

(3) Obstarávání věcí spojených s výkonem funkce, politické a veřejné činnosti prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky zajišťuje Kancelář; podrobnosti stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 62

(1) Prezidentem České a Slovenské Federativní Republiky může být zvolen každý občan volitelný za poslance Federálního shromáždění.

(2) Prezident je volen na období pěti let. Ujímá se výkonu své funkce po složení slibu. Funkční období prezidenta, zvoleného po svobodných, demokratických volbách do Federálního shromáždění v roce 1990 však bude trvat 24 měsíců.

(3) Volba prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky se koná v posledních 14 dnech funkčního období prezidenta. Uvolní-li se úřad prezidenta před skončením volebního období, koná se volba nejpozději do 40 dnů, v tomto případě se koná volba veřejným hlasováním. Funkční období takto zvoleného prezidenta končí do 40 dnů po ustavení nového Federálního shromáždění, zvoleného ve svobodných, demokratických volbách.

(4) Prezident České a Slovenské Federativní Republiky nemůže být zároveň poslancem žádného zastupitelského sboru, členem vlády ani Ústavního soudu ani soudcem.

(5) Bude-li prezidentem České a Slovenské Federativní Republiky zvolen poslanec, člen vlády nebo Ústavního soudu nebo soudce, přestane ode dne svého zvolení vykonávat dosavadní funkci. Dnem složení slibu zaniká jeho mandát, členství ve vládě nebo v Ústavním soudu nebo funkce soudce.

Čl. 63

Prezident České a Slovenské Federativní Republiky skládá před Federálním shromážděním tento slib:

„Slibuji na svou čest a svědomí věrnost České a Slovenské Federativní Republice. Budu dbát blaha národů a národností v ní žijících, své povinnosti budu konat podle vůle lidu a v zájmu lidu a zachovávat ústavu a ostatní zákony.“

Čl. 64

(1) Uvolní-li se úřad prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky a nový prezident ještě není zvolen a nesložil slib, rovněž nemůže-li prezident svůj úřad ze závažných důvodů vykonávat, přísluší výkon jeho funkcí vládě České a Slovenské Federativní Republiky. Vláda může v takovém případě pověřit svého předsedu výkonem některých pravomocí prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky; na předsedu vlády přechází v té době vrchní velení nad ozbrojenými silami.

(2) Nemůže-li prezident České a Slovenské Federativní Republiky vykonávat svůj úřad (odstavec 1) delší dobu než 1 rok, Federální shromáždění může zvolit nového prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky na nové funkční období.

Čl. 65

Prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky nelze soudně stíhat pro jednání spojené s výkonem jeho funkce.

HLAVA PÁTÁ

VLÁDA ČESKÉ A SLOVENSKÉ FEDERATIVNÍ REPUBLIKY

Čl. 66

Vláda České a Slovenské Federativní Republiky je nejvyšším výkonným orgánem státní moci České a Slovenské Federativní Republiky.

Čl. 67

(1) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky se skládá z předsedy, místopředsedů, ministrů.

(2) Funkce člena vlády České a Slovenské Federativní Republiky je neslučitelná s funkcí člena předsednictva Federálního shromáždění a s funkcí člena Ústavního soudu.

Čl. 68

Členové vlády České a Slovenské Federativní Republiky skládají do rukou prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky tento slib:

„Slibuji na svou čest a svědomí věrnost České a Slovenské Federativní Republice. Své povinnosti budu plnit podle vůle lidu a v zájmu lidu. Budu zachovávat ústavu České a Slovenské Federativní Republiky a ostatní zákony a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život.“

Čl. 69

Vláda České a Slovenské Federativní Republiky je povinna po svém jmenování předstoupit před Federální shromáždění na jeho nejbližší schůzi, předložit mu svůj program a požádat je o vyslovení důvěry.

Čl. 70

(1) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky je z výkonu své funkce odpovědna Federálnímu shromáždění; každá z obou sněmoven ji může vyslovit nedůvěru.

(2) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky může kdykoliv požádat Federální shromáždění o vyslovení důvěry.

Čl. 71

(1) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky může podat demisi do rukou prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky.

(2) Vysloví-li sněmovna Federálního shromáždění nedůvěru vládě České a Slovenské Federativní Republiky, anebo odepře-li jí vyslovit důvěru, prezident České a Slovenské Federativní Republiky vládu odvolá.

(3) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky podá demisi vždy po ustavující schůzi nově zvoleného Federálního shromáždění.

Čl. 72

Přijme-li prezident České a Slovenské Federativní Republiky demisi vlády České a Slovenské Federativní Republiky, pověří ji vykonáním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády.

Čl. 73

(1) Člen vlády České a Slovenské Federativní Republiky může podat demisi do rukou prezidenta České a Slovenské Federativní Republiky.

(2) Sněmovna lidu nebo Sněmovna národů Federálního shromáždění mohou vyslovit nedůvěru i jednotlivému členu vlády České a Slovenské Federativní Republiky. V tomto případě prezident České a Slovenské Federativní Republiky člena vlády odvolá.

Čl. 74

Přijme-li prezident České a Slovenské Federativní Republiky demisi člena vlády České a Slovenské Federativní Republiky, může určit, který z členů vlády povede prozatímně věci dosud spravované členem vlády, jehož demisi přijal.

Čl. 75

K platnosti usnesení vlády České a Slovenské Federativní Republiky je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů.

Čl. 76

(1) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky zajišťuje plnění úkolů federace v oblasti obrany České a Slovenské Federativní Republiky,

upevňování bezpečnosti země, rozvíjení mírové zahraniční politiky, v oblasti hospodářské výstavby a v dalších oblastech působnosti federace. K tomuto cíli zabezpečuje plnění zákonů Federálního shromáždění, sjednocuje, řídí a kontroluje činnost federálních ministerstev a ostatních federálních ústředních orgánů.

(2) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky při zajišťování plnění úkolů federace koordinuje řešení otázek vyplývajících z potřeby jednotného zabezpečování státní politiky federace.

Čl. 77

(1) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky rozhoduje ve sboru zejména:

- a) o návrzích zákonů Federálního shromáždění,
- b) o vládních nařízeních,
- c) o provádění programového prohlášení vlády,
- d) o zásadních otázkách vnitřní a zahraniční politiky,
- e) o návrzích státního rozpočtu a závěrečného účtu federace,
- f) o zásadních hospodářských opatřeních k zajištění hospodářské politiky,
- g) o jmenování funkcionářů v případech, kde to stanoví zákon Federálního shromáždění,
- h) o tom, že požádá Federální shromáždění o vyslovení důvěry,
- ch) o dalších otázkách, stanoví-li to zákon Federálního shromáždění.

(2) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky může pro výkon své běžné rozhodovací činnosti zřídit jako svůj orgán předsednictvo vlády České a Slovenské Federativní Republiky a vymezit mu působnost a stanovit zásady jeho jednání.

(3) Obstarávání věcí spojených s činností vlády České a Slovenské Federativní Republiky zajišťuje Úřad vlády České a Slovenské Federativní Republiky; podrobnosti stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 78

Vláda České a Slovenské Federativní Republiky spolupracuje s vládami obou republik při sjednávání mezinárodních smluv, jejichž provedení patří do působnosti republik; spolupracuje s nimi též při zastupování České a Slovenské Federativní Republiky v mezinárodních organizacích, působících v oblasti působnosti republik.

Čl. 79

K provedení zákona Federálního shromáždění a v jeho mezích může vláda České a Slovenské Federativní Republiky vydávat nařízení, jde-li

o úpravu otázek, které spadají do působnosti federace.

Čl. 80

Federální ministerstva a ostatní federální ústřední orgány mohou na základě zákonů Federálního shromáždění a v jejich mezích vydávat obecně závazné právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

Čl. 81

(1) V oblasti působnosti federace působí federální ministerstva a další federální orgány státní správy.

(2) Federální ministerstva a ostatní federální ústřední orgány státní správy, v jejichž čele stojí člen vlády České a Slovenské Federativní Republiky, se zřizují ústavními zákony Federálního shromáždění; další federální orgány státní správy se zřizují zákony Federálního shromáždění.

Čl. 82

(Zrušen.)

Čl. 83

(Zrušen.)

Čl. 84

Státní orgány republik provádějí zákony Federálního shromáždění na území republik, pokud jejich provedením nejsou pověřeny příslušné federální orgány.

Čl. 85

Pokud správní orgány republik vykonávají působnost ve věcech spadajících do působnosti federace, jsou povinny se řídit směrnicemi orgánů federální správy.

HLAVA ŠESTÁ

ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ A SLOVENSKÉ FEDERATIVNÍ REPUBLIKY

Čl. 86

(1) Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky je soudním orgánem ochrany ústavnosti.

(2) Členové Ústavního soudu jsou při rozhodování nezávislí a rozhodují jedině na základě Ústavy České a Slovenské Federativní Republiky a zákonů Federálního shromáždění.

Čl. 87

Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky rozhoduje:

- a) o souladu zákonů Federálního shromáždění a zákonných opatření jeho předsednictva s Ústavou české a Slovenské Federativní Republiky,

- b) o souladu ústavních zákonů České národní rady a Slovenské národní rady s Ústavou České a Slovenské Federativní Republiky a o souladu zákonů národních rad s Ústavou České a Slovenské Federativní Republiky,

- c) o souladu nařízení vlády České a Slovenské Federativní Republiky a obecně závazných právních předpisů federálních ministerstev a ostatních federálních orgánů státní správy i o souladu nařízení vlád republik a obecně závazných právních předpisů ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy republik s Ústavou České a Slovenské Federativní Republiky a zákony Federálního shromáždění.

Čl. 88

Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky řeší kompetenční spory

- a) mezi orgány České a Slovenské Federativní Republiky a orgány jedné nebo obou republik,
- b) mezi orgány obou republik.

Čl. 89

Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky může dávat podněty ke zdokonalení zákonodárství České a Slovenské Federativní Republiky, jakož i zákonodárství republik.

Čl. 90

(1) Jestliže Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky zjistí, že je nesoulad mezi předpisy ve smyslu čl. 87, vysloví, že dotčené předpisy, jejich část, popřípadě některá ustanovení pozbývají účinnosti; příslušné orgány jsou povinny do 6 měsíců od zveřejnění nálezu Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky dát dotčené předpisy do souladu s Ústavou České a Slovenské Federativní Republiky, popřípadě s jinými zákony Federálního shromáždění. Neučiní-li tak, ztrácí dotčené předpisy, jejich části nebo ustanovení platnost po 6 měsících od zveřejnění nálezu.

(2) Nález Ústavního soudu se zveřejní v úřední sbírce určené k vyhlášení zákonů Federálního shromáždění.

Čl. 91

Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky rozhoduje o stížnostech proti neověření mandátu poslance Federálního shromáždění a proti výroku, že došlo k odvolání poslance, jakož i proti rozhodnutí o odmítnutí registrace kandidáta.

Čl. 92

Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky rozhoduje o ochraně ústavou zaručených práv a svobod, jsou-li porušeny rozhodnutím

nebo jinými zásahy federálních orgánů, neposkytuje-li zákon jinou soudní ochranu.

Čl. 93

(1) Ústavní soud zahajuje řízení vždy, podá-li návrh:

- a) sněmovna Federálního shromáždění, předsednictvo Federálního shromáždění, vláda České a Slovenské Federativní Republiky nebo jiný federální orgán,
- b) Česká národní rada, její předsednictvo, Slovenská národní rada, její předsednictvo nebo vláda republiky,
- c) soud,
- d) generální prokurátor,
- e) občan v případech uvedených v čl. 91.

(2) Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky může zahájit řízení na základě vlastního rozhodnutí.

(3) Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky může zahájit řízení též z podnětu občanů a organizací.

Čl. 94

(1) Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky se skládá z 12 členů, z nichž je 8 soudců a 4 náhradníci. Ústavní soud rozhoduje v senátech.

(2) Za člena Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky může být zvolen občan, který je volitelný do Federálního shromáždění, dosáhl věku 35 let, má vysokoškolské právnické vzdělání a je nejméně 10 let činný v právnickém povolání.

(3) Členy Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky volí Federální shromáždění na dobu 7 let. Soudce Ústavního soudu může být zvolen nejvíce na dvě volební období za sebou.

(4) Čtyři soudcové a dva náhradníci jsou voleni z občanů České republiky a čtyři soudcové a dva náhradníci jsou voleni z občanů Slovenské republiky.

Čl. 95

(1) Předsedu a místopředsedu Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky volí z členů Ústavního soudu Federální shromáždění.

(2) Jestliže předseda Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky je občan České republiky, bude zvolen za místopředsedu občan Slovenské republiky, nebo naopak.

Čl. 96

(1) Předseda Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky povolává náhradníky do funkce soudce v případě onemocnění, zaneprázdnění nebo při ztrátě soudcovské funkce některého

soudce Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky.

(2) Při ztrátě soudcovské funkce některého soudce Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky se náhradník stane trvale soudcem až do skončení volebního období Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky.

Čl. 97

(1) Členové Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky mají imunitu obdobně jako poslanci Federálního shromáždění.

(2) Souhlas k trestnímu nebo kárnému stíhání člena Ústavního soudu anebo k jeho vzetí do vazby dává Ústavní soud.

Čl. 98

(1) Funkce člena Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky je neslučitelná s funkcí poslance Federálního shromáždění, České národní rady, Slovenské národní rady, členstvím ve vládě České a Slovenské Federativní Republiky a vládách republik nebo s funkcí ve správním nebo hospodářském aparátu.

(2) Zákon Federálního shromáždění může stanovit neslučitelnost funkce člena Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky s dalšími funkcemi.

Čl. 99

Člen Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky se může své funkce vzdát. Federální shromáždění může ho odvolat na základě kárného řízení nebo na základě rozsudku v trestní věci. Federální shromáždění může soudce odvolat i v případě, jestliže se nezúčastňuje jednání soudu více než jeden rok, jestliže to konstatovalo plénum Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky.

Čl. 100

Podrobnosti o působnosti a organizaci Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky a způsob řízení před ním upraví zákon Federálního shromáždění.

Čl. 101

V České republice a ve Slovenské republice působí ústavní soudy republik. Jejich působnost a zásady organizace stanoví ústavní zákony národních rad.

HLAVA SEDMÁ

STÁTNÍ ORGÁNY ČESKÉ REPUBLIKY A SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Oddíl první

Česká národní rada a Slovenská národní rada

Čl. 102

(1) Představitelem národní svrchovanosti a

svébytností českého národa a nejvyšším orgánem státní moci v České republice je Česká národní rada.

(2) Představitelem národní svrchovanosti a svébytnosti slovenského národa a nejvyšším orgánem státní moci ve Slovenské republice je Slovenská národní rada.

(3) Národní rada je jediným zákonodárným orgánem republiky.

Čl. 103

(1) Počet poslanců České národní rady stanoví ústavní zákon České národní rady. Počet poslanců Slovenské národní rady stanoví ústavní zákon Slovenské národní rady.

(2) Národní rada se volí na období pěti let.*)

(3) Podmínky výkonu volebního práva do národní rady a způsob výkonu voleb a odvolání poslanců stanoví zákon národní rady.

Čl. 104

(1) Národní rada zasedá nejméně dvakrát do roka (jarní zasedání a podzimní zasedání).

(2) Národní radu svolává k zasedání a její zasedání prohlašuje za skončené předsednictvo národní rady.

(3) Národní rada musí být svolána svým předsednictvem na žádost alespoň jedné třetiny poslanců. Předsednictvo národní rady svolá zasedání do 14 dnů nebo do další lhůty uvedené v žádosti.

Čl. 105

Jednotlivé schůze národní rady svolává její předseda.

Čl. 106

(1) Schůze národní rady jsou zpravidla veřejné.

(2) Neveřejné schůze se mohou konat jen v případech stanovených jednacím řádem národní rady.

Čl. 107

(1) Do působnosti národní rady patří zejména:

- a) usnášet se na ústavních a jiných zákonech republiky a sledovat, jak jsou prováděny,
- b) dávat souhlas k mezinárodním smlouvám, k jejichž provedení je třeba zákona národní rady,
- c) jednat o zásadních otázkách vnitřní politiky,
- d) schvalovat státní rozpočet republiky, prověřo-

vat jeho plnění a schvalovat státní závěrečný účet republiky,

e) volit a odvolávat předsedu národní rady a ostatní členy předsednictva národní rady,

f) jednat o programovém prohlášení vlády republiky a kontrolovat její činnost a činnost jejích členů, jakož i jednat o důvěře vládě,

g) zřizovat zákonem ministerstva a jiné ústřední orgány státní správy republiky,

h) volit a odvolávat členy Ústavního soudu republiky.

(2) Národní rada může zrušit nařízení nebo usnesení vlády republiky nebo obecně závazný právní předpis ministerstva nebo jiného ústředního orgánu státní správy republiky, odporují-li ústavě nebo jinému zákonu národní rady.

Čl. 108

(Zrušen.)

Čl. 109

(1) Národní rada je schopna se usnášet, jestliže je přítomna nadpoloviční většina všech jejích poslanců.

(2) K platnému usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců.

(3) K přijetí ústavního zákona je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců národní rady.

Čl. 110

(1) Vláda republiky může požádat národní radu o vyslovení důvěry. Návrh na vyslovení nedůvěry vládě může podat alespoň jedna pětina poslanců národní rady.

(2) Ustanovení odstavce 1 platí i pro vyslovení nedůvěry jednotlivému členu vlády republiky.

Čl. 111

(1) Návrhy zákonů mohou podávat poslanci národní rady, výbory národní rady a vláda republiky.

(2) Zákony národní rady podepisuje předseda národní rady a předseda vlády republiky.

(3) Aby zákon národní rady nabyl platnosti, musí být vyhlášen způsobem, který stanoví zákon národní rady. Zákony národní rady vyhláší předsednictvo národní rady do 14 dnů po jejich schválení.

Čl. 112

Zásady jednání národní rady, její styky s vlád-

*) § 2 odst. 2 ústavního zákona č. 45/1990 Sb.:

„(2) Volební období České národní rady a Slovenské národní rady, které budou zvoleny ve volbách v roce 1990, stanoví národní rady svými ústavními zákony.“

dou a navenek upravuje zákon o jednacím řádu národní rady.

Čl. 113

(1) Výkon poslaneckého mandátu je neslučitelný s výkonem poslaneckého mandátu Federálního shromáždění a s výkonem funkcí soudce, prokurátora, státního arbitra, vojáka z povolání, příslušníka Sboru národní bezpečnosti a Sboru nápravné výchovy.

(2) Platnost volby poslanců ověřuje národní rada. Činí tak na návrh svého mandátového a imunitního výboru.

Čl. 114

(1) Poslanec skládá na schůzi národní rady, které se poprvé účastní, slib.

(2) Poslanec České národní rady skládá slib, jehož znění stanoví ústavní zákon České národní rady.

(3) Poslanec Slovenské národní rady skládá slib, jehož znění stanoví ústavní zákon Slovenské národní rady.

(4) Odmítnutí slibu nebo slib s výhradou má za následek ztrátu mandátu.

Čl. 115

(1) Národní rada i jednotliví poslanci mají právo interpelovat vládu republiky a její členy a klást jim otázky ve věcech jejich působnosti. Vláda a její členové jsou povinni na interpelace a otázky odpovídat.

(2) Předseda i ostatní členové vlády republiky mají právo zúčastnit se schůzí národní rady, jejího předsednictva a výborů. Udělí se jim slovo, kdykoliv o to požádají.

(3) Požádá-li o to národní rada, její předsednictvo nebo výbor, je člen vlády povinen dostavit se do schůze národní rady, jejího předsednictva nebo výboru.

Čl. 116

(1) Poslance nelze trestně ani kárně stíhat ani ho vzít do vazby bez souhlasu národní rady. Odepře-li národní rada souhlas, je stíhání navždy vyloučeno.

(2) Poslance národní rady nelze vůbec stíhat pro hlasování v národní radě nebo v jejích orgánech. Za výroky při výkonu funkce poslance, učiněné v národní radě nebo v jejím orgánu, podléhá poslanec jen disciplinární pravomoci národní rady.

(3) Byl-li poslanec přistizen a zadržen při trestném činu, je příslušný orgán povinen to ihned oznámit předsednictvu národní rady. Nedá-li předsednictvo národní rady souhlas, musí být poslanec ihned propuštěn.

Čl. 117

Poslanec národní rady může odepřít svědectví ve věcech, o kterých se dověděl při výkonu své funkce, a to i když přestal být poslancem.

Čl. 118

Národní rada zřizuje si výbory jako své iniciativní a kontrolní orgány a volí jejich předsedy a ostatní členy.

Čl. 119

(1) Národní rada volí ze svého středu předsednictvo národní rady.

(2) Předsednictvo národní rady se skládá z předsedy, místopředsedů a z dalších členů. Počet členů předsednictva stanoví národní rada.

(3) Předsednictvo národní rady zůstává ve své funkci i po uplynutí volebního období, dokud si nově zvolená národní rada nezvolí své předsednictvo.

(4) Předsednictvo národní rady a jeho členové jsou odpovědní národní radě. Národní rada je může kdykoliv odvolat.

Čl. 120

Předsednictvo národní rady se usnáší nadpoloviční většinou všech svých členů.

Čl. 121

(1) V době, kdy národní rada nezasedá buď proto, že zasedání je skončeno, anebo proto, že uplynulo volební období, plní působnost národní rady předsednictvo národní rady. Nepřísluší mu však přijímat a měnit ústavní zákony a usnášet se na státním rozpočtu republiky.

(2) V době, kdy národní rada nezasedá v důsledku mimořádných příčin, plní předsednictvo národní rady veškerou její působnost s výjimkou práva přijímat a měnit ústavní zákony.

(3) Neodkladná opatření, ke kterým by bylo třeba zákona, činí předsednictvo národní rady ve formě zákonných opatření, která podepisuje předseda národní rady a předseda vlády republiky. Zákonná opatření se vyhlášují stejně jako zákony.

(4) Opatření předsednictva národní rady podle odstavců 1 až 3 musí být schválena na nejbližším zasedání národní rady, jinak pozbývají další platnosti.

Čl. 122

(1) Do působnosti předsednictva národní rady patří dále

- a) jmenovat a odvolávat předsedu a ostatní členy vlády republiky a pověřovat je řízením ministerstev a jiných ústředních orgánů,

- b) jmenovat státní funkcionáře v případech, jestliže je mu to svěřeno zákonem,
- c) udělovat ceny a propůjčovat vyznamenání podle zákonů republiky.

(2) Předsednictvo národní rady vyhláší volby do národní rady a všeobecné volby do zastupitelstev obcí.

Čl. 123

Předseda národní rady:

- a) zastupuje národní radu navenek,
- b) podepisuje zákony národní rady a zákonná opatření jejího předsednictva,
- c) přijímá slib členů vlády republiky,
- d) svolává a řídí schůze národní rady.

Oddíl druhý

Vláda České republiky a vláda Slovenské republiky

Čl. 124

Vláda republiky je nejvyšším výkonným orgánem státní moci republiky.

Čl. 125

(1) Vláda republiky se skládá z předsedy, místopředsedů a ministrů.

(2) Funkce člena vlády je neslučitelná s funkcí člena předsednictva národní rady a s funkcí člena Ústavního soudu.

Čl. 126

(1) Členové vlády České republiky skládají do rukou předsedy České národní rady slib, jehož znění stanoví ústavní zákon České národní rady.

(2) Členové vlády Slovenské republiky skládají do rukou předsedy Slovenské národní rady slib, jehož znění stanoví ústavní zákon Slovenské národní rady.

Čl. 127

Vláda republiky je povinna po svém jmenování předstoupit před národní radu na její nejbližší schůzi, předložit jí svůj program a požádat ji o vyslovení důvěry.

Čl. 128

(1) Vláda republiky je z výkonu své funkce odpovědná národní radě, která jí může vyslovit nedůvěru.

(2) Vláda republiky může kdykoliv požádat národní radu o vyslovení důvěry.

Čl. 129

(1) Vláda republiky může podat demisi předsednictvu národní rady.

(2) Vysloví-li národní rada vládě republiky nedůvěru nebo zamítne-li její návrh na vyslovení důvěry, předsednictvo národní rady vládu republiky odvolá.

(3) Vláda republiky podá demisi vždy po ustavující schůzi nově zvolené národní rady.

Čl. 130

Přijme-li předsednictvo národní rady demisi vlády, pověří ji vykonáváním jejích funkcí prozatímně dále až do jmenování vlády nové.

Čl. 131

(1) Člen vlády republiky může podat předsednictvu národní rady demisi.

(2) Národní rada může vyslovit nedůvěru jednotlivým členům vlády republiky. V tomto případě předsednictvo národní rady člena vlády odvolá.

Čl. 132

Přijme-li předsednictvo národní rady demisi člena vlády republiky, může určit, který z členů vlády povede prozatímně věci dosud spravované členem vlády, jehož demisi přijalo.

Čl. 133

Vláda republiky rozhoduje ve sboru, který je schopen se usnášet, je-li přítomna nadpoloviční většina jejích členů. K platnosti usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů vlády.

Čl. 134

Vláda republiky organizuje a zajišťuje plnění úkolů v oblasti hospodářské, kulturní a sociální výstavby republiky, jakož i v dalších oblastech příslušejících podle tohoto ústavního zákona republice. K tomu cíli vláda republiky zabezpečuje plnění zákonů, sjednocuje, řídí a kontroluje činnost ministerstev a ostatních orgánů státní správy republiky, sleduje a zajišťuje plnění svých nařízení a usnesení.

Čl. 135

(1) Vládě republiky přísluší veškerá vládní a výkonná pravomoc, vyplývající ze zákonodárné působnosti národní rady.

(2) Do působnosti vlády republiky patří dále věci, které podle tohoto ústavního zákona upravují zákony Federálního shromáždění, jestliže jejich výkon náleží vládám republik (čl. 37 odst. 2).

(3) (Zrušen.)

Čl. 136

Vláda republiky řídí a kontroluje činnost obcí, pokud jde o výkon státní správy, který na ně byl zákonem přenesen.

Čl. 137

(1) Vláda republiky rozhoduje ve sboru zejména:

- a) o návrzích zákonů,
- h) o vládních nařízeních,
- c) o provádění programového prohlášení vlády,
- d) o souhlasu s mezinárodními smlouvami, jejichž provádění náleží do působnosti republiky,
- e) o návrzích státního rozpočtu a závěrečného účtu republiky,
- f) o zásadních hospodářských opatřeních k zajištění hospodářské politiky,
- g) o jmenování funkcionářů v případech, kde to stanoví zákon,
- h) o tom, že požádá národní radu o vyslovení důvěry,
- ch) o dalších otázkách, stanoví-li to zákon národní rady.

(2) Vláda České republiky a vláda Slovenské republiky může pro výkon své běžné rozhodovací činnosti zřídit jako svůj orgán předsednictvo vlády a vymezit mu působnost a stanovit zásady jeho jednání.

Čl. 138

K provedení zákona národní rady a v jeho mezích může vláda republiky vydávat nařízení. Rovněž může vydávat nařízení k provedení zákona Federálního shromáždění, je-li jím k tomu zmocněna.

Čl. 139

Ministerstva a ostatní ústřední orgány státní správy republiky mohou na základě zákonů Federálního shromáždění i zákonů národní rady a v jejich mezích vydávat obecně závazné právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

Čl. 139a

Místní orgány státní správy mohou na základě zákonů Federálního shromáždění i zákonů národní rady a v jejich mezích vydávat obecně závazné právní předpisy pro obvody své působnosti, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

HLAVA OSMÁ USTANOVENÍ OBECNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ

Čl. 140

(1) Území České republiky tvoří dosavadní území českých krajů.

(2) Území Slovenské republiky tvoří dosavadní území Slovenska.

(3) Územní členění republik stanoví zákony národních rad.

Čl. 141

(1) Hlavním městem České a Slovenské Federativní Republiky a pravidelným sídlem jejích orgánů je Praha. Postavení Prahy jako hlavního města České a Slovenské Federativní Republiky upraví zákon Federálního shromáždění.

(2) Hlavním městem České republiky a pravidelným sídlem jejích orgánů je Praha.

(3) Hlavním městem Slovenské republiky a pravidelným sídlem jejích orgánů je Bratislava.

Čl. 142

(1) Ústava České a Slovenské Federativní Republiky může být změněna pouze ústavním zákonem Federálního shromáždění.

(2) Do doby přijetí Ústavy České republiky a Ústavy Slovenské republiky řídí se ústavní poměry těchto republik tímto ústavním zákonem a ostatními ústavními předpisy.

(3) Zákony Federálního shromáždění, zákony národních rad ani jiné právní předpisy federálních orgánů a orgánů republik nesmějí odporovat ústavě a ústavním zákonům České a Slovenské Federativní Republiky. Výklad a používání všech právních předpisů musí být v souladu s ústavou a s ústavními zákony federace.

(4) Zákony národních rad ani jiné právní předpisy republik nesmějí odporovat ústavním zákonům národních rad. Výklad a používání všech právních předpisů republiky musí být v souladu s ústavními zákony národní rady.

Čl. 143

(1) Zrušují se ustanovení čl. 1 odst. 2 a čl. 12, dále ustanovení hlavy třetí, čtvrté, páté a šesté (čl. 39 až 85), jakož i ustanovení článků 107 až 109 a článku 111 Ústavy (ústavní zákon č. 100/1960 Sb.).

(2) Kde se ustanovení ústavy a jiných zákonů zmiňují o České a Slovenské Federativní Republice, rozumí se tím podle povahy věci též Česká republika a Slovenská republika.

(3) Prezident republiky zvolený podle ustanovení čl. 63 ústavy zůstává ve funkci jako prezident České a Slovenské Federativní Republiky podle tohoto ústavního zákona; jeho volební období se počítá ode dne jeho zvolení.

(4) Předsednictvo Národního shromáždění zůstává ve své funkci až do zvolení předsednictva Federálního shromáždění.

(5) Vláda České a Slovenské Federativní Republiky vykonává funkci vlády České a Slovenské Federativní Republiky až do jmenování vlády České a Slovenské Federativní Republiky podle tohoto ústavního zákona.

Čl. 144

(1) Všechny zákony a jiné právní předpisy platné v den, kdy tento ústavní zákon nabývá účinnosti, zůstávají i nadále v platnosti. Pokud upravují věci, které nepatří do působnosti federace podle tohoto ústavního zákona, mohou být měněny zákony České národní rady nebo Slovenské národní rady, popřípadě jinými právními předpisy republik.

(2) Pokud dosavadní zákony a jiné právní předpisy svěřují působnost Národnímu shromáždění, vládě, Slovenské národní radě nebo jiným ústředním státním orgánům, vykonává tuto působnost ve věcech, vyhrazených tímto ústavním zákonem České a Slovenské Federativní Republiky, Federální shromáždění, vláda České a Slovenské Federativní Republiky, popřípadě jiné ústřední federální orgány; v ostatních věcech vykonává tuto působnost Česká národní rada, Slovenská národní rada, vláda České republiky, vláda Slovenské republiky nebo jiné ústřední státní orgány obou republik.

(3) Zákon Federálního shromáždění může určit, na které orgány (organizace) a v jakém rozsahu přejde působnost dosavadních orgánů (organizací) – s výjimkou ministerstev nebo jiných ústředních orgánů státní správy v čele s ministrem – jimž byla dosavadními zákony svěřena celostátní působnost ve věcech, které podle tohoto ústavního zákona náležejí do společné působnosti České a Slovenské Federativní Republiky a obou republik. Tento zákon může též upravit potřebný přechod práv a závazků dosavadních orgánů (organizací).

Čl. 145

Organizaci soudů a prokuratury v České a Slovenské Federativní Republice upraví ústavní zákon Federálního shromáždění. Do dne, kdy tento ústavní zákon nabude účinnosti, patří do působnosti Federálního shromáždění

- a) volit a odvolávat soudce Nejvyššího soudu a soudce z povolání vojenských soudů,
- b) navrhopat prezidentovi České a Slovenské Federativní Republiky, aby odvolal z funkce generálního prokurátora,
- c) jednat o zprávách Nejvyššího soudu a generálního prokurátora o stavu zákonnosti.

Čl. 146

(1) Dokud nebudou zvoleny Česká národní rada a Slovenská národní rada na základě tohoto ústavního zákona, vykonává

- a) Česká národní rada vytvořená podle ústavního zákona č. 77/1968 Sb. působnost České národní rady podle tohoto ústavního zákona,
- b) Slovenská národní rada rozšířená podle § 6 ústavního zákona č. 77/1968 Sb. působnost Slo-

venské národní rady podle tohoto ústavního zákona.

(2) Česká národní rada rozšíří volbou počet svých členů tak, aby měla 200 členů.

(3) Slovenská národní rada rozšíří volbou počet svých členů tak, aby měla 150 členů.

(4) Členové obou národních rad mají práva a povinnosti poslanců podle tohoto ústavního zákona.

Čl. 147

Dokud nebude zvoleno Federální shromáždění ve smyslu čl. 30 odst. 1 a čl. 31 odst. 2

- a) stává se Národní shromáždění v dosavadním složení Sněmovnou lidu Federálního shromáždění a
- b) poslance Sněmovny národů zvolí Česká národní rada a Slovenská národní rada, rozšířené na základě čl. 146, a to ze svých členů, kteří nejsou poslanci Národního shromáždění.

Čl. 148

(Zrušen.)

Čl. 149

(Zrušen.)

Čl. 150

(1) Národní shromáždění, Česká národní rada i Slovenská národní rada mohou již přede dnem, kdy tento ústavní zákon nabude účinnosti, činit opatření potřebná k tomu, aby byl uveden v život.

(2) Bude-li Národní shromáždění přede dnem uvedeným v odstavci 1 jednat o některém z návrhů uvedených v čl. 42 odst. 2, je k jeho přijetí zapotřebí souhlasu většiny všech poslanců Národního shromáždění zvolených v českých krajích a většiny všech poslanců Národního shromáždění zvolených na Slovensku. K přijetí ústavního zákona je zapotřebí souhlasu nejméně tří pětin všech poslanců Národního shromáždění zvolených v českých krajích a nejméně tří pětin všech poslanců Národního shromáždění zvolených na Slovensku.

(3) O návrzích podle odstavce 2 hlasují poslanci zvolení v českých krajích a poslanci zvolení na Slovensku odděleně.

Čl. 151

(1) Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1969.

(2) Ustanovení čl. 146 odst. 2 a 3, čl. 149 a 150 nabývají účinnosti dnem vyhlášení.

Přechodná ustanovení ústavního zákona ze dne 12. prosince 1990 č. 556 Sb.:

„Čl. II

Soustavu a postavení orgánů republik stanovené v hlavě sedmé ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění pozdějších předpisů, mohou upravit jen ústavní zákony České národní rady a Slovenské národní rady; to se nevztahuje na čl. 107 a dále na čl. 138, 139 a 139a, pokud jde o pravomoc státních orgánů republiky vydávat právní předpisy k provádění zákonů Federálního shromáždění.

Čl. III

1. Zákony a jiné právní předpisy uvedené v článku 144 odstavec 1, věta první, jakož i zákony Federálního shromáždění a jiné právní předpisy vydané státními orgány České a Slovenské Federativní Republiky do dne účinnosti tohoto ústavního zákona, upravující věci, které nepatří do působnosti federace, mohou být v těchto věcech měněny zákony České národní rady nebo zákony Slovenské národní rady, popřípadě jinými právními předpisy státních orgánů republik.

2. Způsob vypořádání majetkových a jiných právních poměrů organizací zřízených právními předpisy uvedenými v bodě 1. anebo podle těchto

předpisů upraví zákon Federálního shromáždění.“.

— — —

Ústavní zákon č. 57/1969 Sb. ze dne 5. června 1969 nabyt účinnosti dnem 1. července 1969, ústavní zákon č. 125/1970 Sb. ze dne 20. prosince 1970 nabyt účinnosti dnem 20. prosince 1970, ústavní zákon č. 43/1971 Sb. ze dne 6. července 1971 nabyt účinnosti dnem 27. listopadu 1971, ústavní zákon č. 50/1975 Sb. ze dne 28. května 1975 nabyt účinnosti dnem 28. května 1975, ústavní zákon č. 161/1989 Sb. ze dne 19. prosince 1989 nabyt účinnosti dnem 28. prosince 1989, ústavní zákon č. 182/1989 Sb. ze dne 28. prosince 1989 nabyt účinnosti dnem 28. prosince 1989, ústavní zákon č. 46/1990 Sb. ze dne 27. února 1990 nabyt účinnosti dnem 1. března 1990, ústavní zákon č. 100/1990 Sb. ze dne 18. dubna 1990 nabyt účinnosti dnem 23. dubna 1990, ústavní zákon č. 101/1990 Sb. ze dne 20. dubna 1990 nabyt účinnosti dnem 23. dubna 1990, ústavní zákon č. 158/1990 Sb. ze dne 2. května 1990 nabyt účinnosti dnem 10. května 1990, ústavní zákon č. 159/1990 Sb. ze dne 2. května 1990 nabyt účinnosti dnem 10. května 1990, ústavní zákon č. 294/1990 Sb. ze dne 18. července 1990 nabyt účinnosti dnem 24. listopadu 1990, ústavní zákon č. 295/1990 Sb. ze dne 19. července 1990 nabyt účinnosti dnem 19. července 1990, ústavní zákon č. 556/1990 Sb. nabyt účinnosti dnem 1. ledna 1991 a ústavní zákon č. 23/1991 Sb. nabyt účinnosti dnem 8. února 1991.

Dubček v. r.

104**SDĚLENÍ****federálního ministerstva zahraničních věcí**

Federální ministerstvo zahraničních věcí sděluje, že dne 20. listopadu 1989 byla v New Yorku přijata Úmluva o právech dítěte. Jménem České a Slovenské Federativní Republiky byla Úmluva podepsána v New Yorku dne 30. září 1990.

S Úmluvou vyslovalo souhlas Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky a prezident České a Slovenské Federativní Republiky ji ratifikoval. Ratifikační listina byla uložena u generálního tajemníka OSN, depozitáře Úmluvy, dne 7. ledna 1991.

Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 49 odst. 1 dnem 2. září 1990. Pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku vstoupila v platnost v souladu se svým článkem 49 odst. 2 dnem 6. února 1991.

Český překlad Úmluvy se vyhláší současně.

ÚMLUVA**O PRÁVECH DÍTĚTE**

Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy,

majíce na zřeteli, že podle zásad vyhlášených v Chartě Spojených národů je uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv všech příslušníků lidské rodiny základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě,

majíce na mysli, že lid Spojených národů v Chartě znovu potvrdil svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti a že vyjádřil své odhodlání podporovat sociální pokrok a zlepšovat životní úroveň při větší svobodě,

uznávající, že Spojené národy ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v mezinárodních paktech o lidských právech prohlásily a dohodly se na tom, že každému přísluší v nich stanovená práva, a to bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení,

pamětliv, že ve Všeobecné deklaraci lidských práv Spojené národy prohlásily, že dětství má nárok na zvláštní péči a pomoc,

přesvědčeny, že rodina, jako základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti,

uznávající, že v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění,

majíce na zřeteli, že dítě musí být plně připraveno žít ve společnosti vlastním životem a vychováno v duchu ideálů prohlášených v Chartě Spojených národů, a to zejména v duchu míru, důstojnosti, snášenlivosti, svobody, rovnosti a solidarity,

majíce na mysli, že potřeba zabezpečit dítěti zvláštní péči byla zakotvena v Ženevské deklaraci práv dítěte z r. 1924 a v Deklaraci práv dítěte přijaté Spojenými národy v r. 1959 a uznána ve Všeobecné deklaraci lidských práv, v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (zejména v člancích 23 a 24), v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (zejména v článku 10) a ve statutech a příslušných dokumentech odborných organizací a mezinárodních organizací zabývajících se péčí o blaho dětí,

majíce na mysli, že, jak je uvedeno v Deklaraci práv dítěte přijaté Valným shromážděním Organizace spojených národů 20. listopadu 1959, „dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm“

pamětlivý ustanovení Deklarace sociálních a právních zásad ochrany a zajištění blaha dětí, se zvláštním ohledem na vnitrostátní a mezinárodní úpravu umísťování do institucí náhradní péče, Minimálních standardních pravidel OSN týkajících se výkonu soudnictví za účasti mladistvých (Pekingská pravidla), Deklarace o ochraně žen a dětí za mimořádných událostí a za ozbrojených konfliktů,

uznávajíce, že ve všech zemích světa jsou děti žijící ve výjimečně obtížných podmínkách a že tyto děti vyžadují zvláštní pozornost,

berouce náležitý ohled na význam tradic a kulturních hodnot každého národa pro ochranu a harmonický rozvoj dítěte,

uznávajíce význam mezinárodní spolupráce pro zlepšování životních podmínek dětí v každé zemi a zejména v zemích rozvojových,

dohodly se na následujícím:

ČÁST I

Článek 1

Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.

Článek 2

1. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná opatření k tomu, aby dítě bylo chráněno před všemi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, činnosti, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců anebo členů rodiny.

Článek 3

1. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby instituce, služby a zařízení odpovědné za péči a ochranu dětí odpovídaly standardům stanoveným kompetentními úřady, zejména v oblastech bezpečnosti a ochrany zdraví, počtu a vhodnosti svého personálu, jakož i kompetentního dozoru.

Článek 4

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná zákonodárná, správní a jiná opatření k provádění práv uznaných touto úmluvou. Pokud jde o hospodářská, sociální a kulturní práva, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uskutečňují taková opatření v maximálním rozsahu svých prostředků a v případě potřeby i v rámci mezinárodní spolupráce.

Článek 5

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat odpovědnost, práva a povinnosti rodičů nebo, v odpovídajících případech a v souladu s místním obyčejem, členů širší rodiny nebo obce, zákonných zástupců nebo jiných osob právně odpovědných za dítě, které směřují k zabezpečení jeho orientace a usměrňování při výkonu práv podle úmluvy v souladu s jeho rozvíjejícími se schopnostmi.

Článek 6

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají, že každé dítě má přirozené právo na život.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují v nejvyšší možné míře zachování života a rozvoj dítěte.

Článek 7

1. Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost, a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují provádění těchto práv v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím a v souladu se svými závazky vyplývajícími z příslušných mezinárodněprávních dokumentů v této oblasti se zvláštním důrazem na to, aby dítě nezůstalo bez státní příslušnosti.

Článek 8

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se

zavazují respektovat právo dítěte na zachování jeho totožnosti, včetně státní příslušnosti, jména a rodinných svazků v souladu se zákonem a s vyloučením nezákonných zásad.

2. Je-li dítě protizákonně částečně nebo zcela zbaveno své totožnosti, zabezpečí mu státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, potřebnou pomoc a ochranu pro její urychlené obnovení.

Článek 9

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zajistí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte. Takové určení může být nezbytným v některém konkrétním případě, například, jde-li o zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.

2. V jakémkoli řízení podle odstavce 1 se poskytuje všem dotčeným stranám možnost zúčastnit se řízení a sdělit svoje stanoviska.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.

4. Jestliže oddělení dítěte od rodičů je důsledkem jakéhokoli postupu státu, který je smluvní stranou úmluvy, jako je vazba, uvěznění, vypovězení, deportace nebo smrt (včetně smrti, která nastala z jakékoli příčiny v době, kdy dotyčná osoba byla v opatrování státu) jednoho nebo obou rodičů dítěte, tento stát, který je smluvní stranou úmluvy, na požádání poskytne rodičům, dítěti, nebo případně jinému členu rodiny nezbytné informace o místě pobytu nepřítomného (nepřítomných) člena (členů) rodiny, ledaže by poskytnutí takové informace odporovalo zájmu dítěte. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, kromě toho zabezpečí, aby podání takové žádosti samo o sobě nemělo žádné nepříznivé důsledky pro dotčenou osobu (dotčené osoby).

Článek 10

1. Za účelem spojení rodiny a v souladu se závazkem podle čl. 9 odst. 1 státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, posuzují žádosti dítěte nebo jeho rodičů o vstup na území státu, který je smluvní stranou úmluvy, nebo o jeho opuštění pozitivním, humánním a urychleným způsobem. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, dále zabezpečí, aby podání takové žádosti nemělo žádné nepříznivé důsledky pro žadatele nebo členy jeho rodiny.

2. Dítě, jehož rodiče pobývají v různých státech, má až na výjimečné okolnosti právo udržovat pravidelné osobní kontakty a přímé styky s oběma

rodiči. Za tímto účelem a v souladu se svým závazkem podle čl. 9 odst. 2 státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte a jeho rodičů opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vstoupit do své vlastní země. Právo opustit kteroukoli zemi podléhá pouze takovým omezením, která stanoví zákon a která jsou nutná pro ochranu národní bezpečnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky nebo práv a svobod druhých a která jsou a souladu s ostatními právy uznanými v této úmluvě.

Článek 11

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí opatření k potírání nezákonného přemísťování dětí do zahraničí a jejich nenavrácení zpět.

2. Za tímto účelem budou státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilovat o uzavření dvoustranných a mnohostranných dohod a o přístup k existujícím dohodám.

Článek 12

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.

2. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

Článek 13

1. Dítě má právo na svobodu projevu; toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmikoli jinými prostředky podle volby dítěte.

2. Výkon tohoto práva může podléhat určitým omezením, avšak tato omezení budou pouze taková, jaká stanoví zákon a jež jsou nutná:

- a) k respektování práv nebo pověstí jiných;
- b) k ochraně národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky.

Článek 14

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na svobodu myšlení, svědomí a náboženství.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají práva a povinnosti rodičů, a v odpovída-

jících případech zákonných zástupců, usměrňovat dítě při výkonu jeho práva způsobem, který odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem.

3. Svoboda projevovat náboženství nebo víru může být podrobena pouze takovým omezením, jaká předpisuje zákon a která jsou nutná k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví nebo morálky nebo základních práv a svobod jiných.

Článek 15

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na svobodu sdružování a svobodu pokojného shromažďování.

2. Výkon těchto práv nesmí být žádným způsobem omezován s výjimkou těch omezení, jež stanoví zákon a jež jsou nutná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti nebo veřejné bezpečnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky či ochrany práv a svobod jiných.

Článek 16

1. Žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst.

2. Dítě má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

Článek 17

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají důležitou funkci hromadných sdělovacích prostředků a zabezpečují dítěti přístup k informacím a materiálům z různých národních a mezinárodních zdrojů, zejména takovým, které jsou zaměřeny na rozvoj sociálního, duchovního a mravního blaha dítěte a také jeho tělesného a duševního zdraví. Za tímto účelem státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, povzbuzují:

- a) hromadné sdělovací prostředky k šíření informace a materiálů, které jsou pro dítě sociálně a kulturně prospěšné a které odpovídají duchu článku 29 této úmluvy,
- b) mezinárodní spolupráci při tvorbě, výměně a rozšiřování takových informací a materiálů z různých kulturních, národních a mezinárodních zdrojů,
- c) tvorbu a rozšiřování knih pro děti,
- d) hromadné sdělovací prostředky k tomu, aby braly zvláštní ohled na jazykové potřeby dětí náležejících k menšinové skupině či domorodému obyvatelstvu,
- e) tvorbu odpovídajících zásad ochrany dítěte před informacemi a materiály škodlivými pro jeho blaho, majíce na mysli ustanovení článků 13 a 18 úmluvy.

Článek 18

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy,

vynaloží veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče, nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci, mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte.

2. Za účelem zaručení a podpory práv stanovených touto úmluvou poskytují státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, rodičům a zákonným zástupcům potřebnou pomoc při plnění jejich úkolu výchovy dětí a zabezpečují rozvoj institucí, zařízení a služeb péče o děti.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná opatření k tomu, aby bylo zabezpečeno právo dětí pracujících rodičů využívat služeb a zařízení péče o děti, která jsou pro ně určena.

Článek 19

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbávání nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě.

2. Tato ochranná opatření zahrnují podle potřeby účinné postupy k vytvoření sociálních programů zaměřených na poskytnutí nezbytné podpory dítěti a těm, jimž je svěřeno, jakož i jiné formy prevence. Pro účely zjištění, oznámení, postoupení, vyšetřování, léčení a následné sledování výše uvedených případů špatného zacházení s dětmi zahrnují rovněž podle potřeby postupy pro zásahy soudních orgánů.

Článek 20

1. Dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí takovému dítěti v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím náhradní péči.

3. Tato péče může mezi jiným zahrnovat předání do výchovy, institut „kafala“ podle islámského práva, osvojení a v nutných případech umístění do vhodného zařízení péče o děti. Při volbě řešení je nutno brát potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

Článek 21

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy a které uznávají a (nebo) povolují systém osvojení,

zabezpečí, aby se v první řadě bral do úvahy zájem dítěte, a:

- a) zabezpečí, aby se osvojení dítěte povolovalo jen k tomu kompetentními orgány, které v souladu s příslušným zákonem a ve stanoveném řízení na základě všech odpovídajících a spolehlivých informací určí, že osvojení je přípustné z hlediska postavení dítěte ve vztahu k rodičům, příbuzným a zákonným zástupcům a že, vyžaduje-li se to, dotčené osoby daly vědomý souhlas k osvojení po takovém projednání, které se může ukázat nutným;
- b) uznávají, že osvojení v cizí zemi lze považovat za náhradní způsob péče o dítě, pokud dítě nemůže být předáno do výchovy v zařízení péče o děti nebo rodině osvojitele nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi jeho původu;
- c) zabezpečí, aby dítě osvojené v jiné zemi využívalo stejných záruk a práv, která by platila v případě osvojení ve vlastní zemi;
- d) činí všechna opatření potřebná k zajištění toho, aby osvojení v cizí zemi nevedlo k neoprávněnému finančnímu zisku zúčastněných osob;
- e) podporují v nutných případech cíle tohoto článku uzavíráním dvoustranných nebo mnohostranných dohod nebo smluv a v jejich rámci usilují o to, aby umístění dítěte do péče v jiné zemi bylo uskutečňováno k tomu příslušnými úřady nebo orgány.

Článek 22

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí opatření potřebná k zabezpečení toho, aby dítě žádající o přiznání postavení uprchlíka nebo které je v souladu s platným mezinárodním nebo vnitrostátním právem a postupem považovaného za uprchlíka, ať už je v doprovodu svých rodičů, jiných osob, anebo bez doprovodu, obdrželo potřebnou ochranu a humanitární pomoc při využívání práv stanovených touto úmluvou a jinými dokumenty v oblasti mezinárodního humanitárního práva a lidských práv, jichž jsou uvedené státy smluvními stranami.

2. Za tímto účelem státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, podporují, budou-li to považovat za potřebné, součinnost v úsilí Spojených národů a jiných příslušných nezvládných organizací nebo nevládních organizací spolupracujících se Spojenými národy k ochraně a pomoci takovému dítěti a k vyhledávání rodičů nebo jiných členů rodiny dítěte-uprchlíka s cílem získat informace potřebné k jeho opětovnému spojení s rodinou. Jestliže rodiče nebo jiné členy rodiny nelze nalézt, poskytuje se dítěti stejná ochrana jako každému jinému dítěti z jakéhokoli důvodu trvale nebo přechodně zbavenému své rodiny, jak je stanoveno touto úmluvou.

Článek 23

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají, že duševně nebo tělesně postižené dítě má požívat plného a řádného života v podmínkách zabezpečujících důstojnost, podporujících sebedůvěru a umožňujících aktivní účast dítěte ve společnosti.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo postiženého dítěte na zvláštní péči, v závislosti na rozsahu existujících zdrojů podporují a zabezpečují oprávněnému dítěti a osobám, které se o ně starají, požadovanou pomoc odpovídající stavu dítěte a situaci rodičů nebo jiných osob, které o dítě pečují.

3. Uznávající zvláštní potřeby postiženého dítěte se pomoc v souladu s odstavcem 2 poskytuje podle možností bezplatně, s ohledem na finanční zdroje rodičů nebo jiných osob, které se o dítě starají, a je určena k zabezpečení účinného přístupu postiženého dítěte ke vzdělání, profesionální přípravě, zdravotní péči, rehabilitační péči, přípravě pro zaměstnání a odpočinku, a to způsobem vedoucím k dosažení co největšího zapojení dítěte do společnosti a co nejvyššího stupně rozvoje jeho osobnosti, včetně jeho kulturního a duchovního rozvoje.

4. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, v duchu mezinárodní spolupráce podporují výměnu odpovídajících informací v oblasti preventivní zdravotní péče a medicínského, psychologického a funkčního léčení v případě postižených dětí, včetně rozšiřování a přístupu k informacím týkajícím se metod rehabilitační výchovy a profesionální přípravy k tomu, aby státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, mohly zlepšovat své možnosti a znalosti a prohloubit tak své zkušenosti v těchto oblastech. V tomto směru se bere zvláštní ohled na potřeby rozvojových zemí.

Článek 24

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na dosažení nejvyšší dosažitelné úrovně zdravotního stavu a na využívání léčebných a rehabilitačních zařízení. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilují o zabezpečení toho, aby žádné dítě nebylo zbaveno svého práva na přístup k takovým zdravotnickým službám.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, sledují plné uskutečňování tohoto práva a zejména činí potřebná opatření:

- a) ke snižování kojenecké a dětské úmrtnosti;
- b) k zajištění nezbytné lékařské pomoci a zdravotní péče pro všechny děti s důrazem na rozvoj základní lékařské péče;
- c) k potírání nemocí a podvýživy též v rámci základní lékařské péče, mimo jiného také využíváním snadno dostupné technologie a poskyto-

váním dostatečně výživné stravy a čisté pitné vody, přičemž se bere ohled na nebezpečí a rizika znečištění životního prostředí;

- d) k poskytnutí odpovídající péče matkám před i po porodu;
- e) k zabezpečení toho, aby všechny složky společnosti, zejména rodiče a děti, byly informovány o zdraví a výživě dětí, přednostech kojení, hygieně, sanitárních podmínkách prostředí dětí i o předcházení nešťastným případům; a aby měly přístup ke vzdělání a byly podporovány při využívání těchto základních znalostí;
- f) k rozvoji osvěty a služeb v oblasti preventivní zdravotní péče, poradenské služby pro rodiče a výchovy k plánovanému rodičovství.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna účinná a nutná opatření k odstranění všech tradičních praktik škodících zdraví dětí.

4. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují podporovat mezinárodní spolupráci pro postupné dosažení plného uskutečňování práva uznaného v tomto článku. V této souvislosti se bere zvláštní zřetel na potřeby rozvojových zemí.

Článek 25

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte, které bylo svěřeno příslušnými orgány do péče, ochrany nebo léčení tělesného či duševního zdraví náhradnímu zařízení, na pravidelné hodnocení zacházení s dítětem a všech dalších okolností spojených s jeho umístěním.

Článek 26

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo každého dítěte na výhody sociálního zabezpečení včetně sociálního pojištění a činí nezbytná opatření k dosažení plného uskutečňování tohoto práva v souladu s vnitrostátním právem.

2. Tyto výhrady se podle situace poskytují s ohledem na zdroje a možnosti dítěte a osob, které se o ně starají, jakož i s ohledem na veškerá další hlediska, která jsou spojena se žádostí o poskytnutí těchto výhod podanou dítětem nebo ve prospěch dítěte.

Článek 27

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo každého dítěte na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj.

2. Rodič(e) nebo jiné osoby, které se o dítě starají, nesou v rámci svých schopností a finančních možností základní odpovědnost za zabezpe-

čení životních podmínek nezbytných pro rozvoj dítěte.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, v souladu s podmínkami daného státu a v rámci svých možností činí potřebná opatření pro poskytování pomoci rodičům a jiným osobám, které se o dítě starají, k uskutečňování tohoto práva a v případě potřeby poskytují materiální pomoc a podpůrné programy, zejména v oblasti zabezpečení potravin, šatstva a bydlení.

4. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna opatření nezbytná k zabezpečení obnovy péče o dítě ze strany rodičů nebo jiných osob, které nesou za dítě finanční odpovědnost, ať už na území státu, který je smluvní stranou úmluvy, nebo v zahraničí. Zejména v těch případech, kdy osoby, které nesou za dítě finanční odpovědnost, žijí v jiném státě než dítě, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, podporují přístup k mezinárodním dohodám nebo uzavírání takových dohod a rovněž tak dosahují jiných odpovídajících dohod.

Článek 28

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na vzdělání a s cílem postupného uskutečňování tohoto práva a na základě rovných možností zejména:

- a) zavádějí pro všechny děti bezplatné a povinné základní vzdělání;
- b) podněcují rozvoj různých forem středního vzdělání zahrnujícího všeobecné a odborné vzdělání, činí je přijatelné a dostupné pro každé dítě a přijímají jiná odpovídající opatření, jako je zavádění bezplatného vzdělání a, v případě potřeby, poskytování finanční podpory;
- c) všemi vhodnými prostředky zpřístupňují vysokoškolské vzdělání pro všechny podle schopností;
- d) zpřístupňují všem dětem informace a poradenskou službu v oblasti vzdělání a odborné přípravy k povolání;
- e) přijímají opatření k podpoře pravidelné školní docházky a ke snížení počtu těch, kteří školu nedokončí.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna opatření nezbytná k tomu, aby kázeň ve škole byla zajišťována způsobem slučitelným s lidskou důstojností dítěte a v souladu s touto úmluvou.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, rozvíjejí a podporují mezinárodní spolupráci ve věcech týkajících se vzdělání, zejména s cílem přispět k odstranění nevědomosti a negramotnosti ve světě a s cílem usnadnit přístup k vědeckotechnickým poznatkům a moderním metodám výuky. V souvislosti s tím bude brán zvláštní ohled na rozvojové země.

Článek 29

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se shodují, že výchova dítěte má směřovat k:

- a) rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání a rozumových i fyzických schopností v co nejširším objemu;
- b) výchově zaměřené na posilování úcty k lidským právům a základním svobodám, a také k zásadám zakotveným v Chartě Spojených národů;
- c) výchově zaměřené na posilování úcty k rodičům dítěte, ke své vlastní kultuře, jazyku a hodnotám, k národním hodnotám země trvalého pobytu, jakož i země jeho původu, a k jiným civilizacím;
- d) přípravě dítěte na zodpovědný život ve svobodné společnosti v duchu porozumění, míru, snášlivosti, rovnosti pohlaví a přátelství mezi všemi národy, etnickými, národnostními a náboženskými skupinami a osobami domorodého původu;
- e) výchově zaměřené na posilování úcty k přírodnímu prostředí.

2. Žádná část tohoto článku nebo článku 28 nesmí být vykládána způsobem omezujícím svobodu jednotlivců a organizací zřizovat a řídit výchovné instituce. Za všech okolností je však třeba zabezpečit dodržování principů stanovených v odstavci 1 tohoto článku a podmínek, aby vzdělání poskytované těmito institucemi odpovídalo minimálním standardům stanoveným státem.

Článek 30

V těch státech, v nichž existují etnické, náboženské nebo jazykové menšiny nebo osoby domorodého původu, nesmí být dítěti náležejícímu k takové menšině nebo domorodému obyvatelstvu odpíráno právo společně s příslušníky své skupiny užívat vlastní kultury, vyznávat a praktikovat své vlastní náboženství a používat svého vlastního jazyka.

Článek 31

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jeho věku, jakož i na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají a zabezpečují právo dítěte na všestrannou účast v kulturním a uměleckém životě a napomáhají k tomu, aby dětem byly poskytovány odpovídající a rovné možnosti v oblasti kulturní, umělecké, oddechové činnosti a využívání volného času.

Článek 32

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na ochranu před hospodář-

ským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoli práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání, nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k zabezpečení provádění tohoto článku. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení jiných mezinárodních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména:

- a) stanoví nejnižší věkovou hranici nebo hranice pro vstup do zaměstnání;
- b) stanoví odpovídající úpravu pracovní doby a podmínek zaměstnání;
- c) stanoví odpovídající pokuty nebo jiná sankce k účinnému zabezpečení plnění tohoto článku.

Článek 33

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají všechna nezbytná opatření, včetně zákonodárných, správních, sociálních a kulturních opatření, k ochraně dětí před nezákonným užíváním narkotických a psychotropních látek definovaných příslušnými mezinárodními smlouvami a k zabránění využívání dětí při jejich nezákonné výrobě a obchodování s těmito látkami.

Článek 34

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují chránit dítě před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání. K zabezpečení tohoto závazku státy zejména přijímají nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná mezinárodní opatření k zabránění:

- a) svádění nebo donucování dětí k jakékoli nezákonné sexuální činnosti;
- b) využívání dětí k prostituci nebo k jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování;
- c) využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacování.

Článek 35

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají všechna nezbytná vnitrostátní, dvoustranná a mnohostranná opatření k zabránění únosů dětí, prodávání dětí a obchodování s nimi za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě.

Článek 36

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, chrání dítě před všemi ostatními formami vykořisťování, která jakýmkoli způsobem škodí blahu dítěte.

Článek 37

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby:

- a) žádné dítě nebylo podrobeno mučení nebo jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Za trestné činy spáchané osobami mladšími osmnácti let nebude ukládán trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti propuštění na svobodu;
- b) žádné dítě nebylo nezákonně nebo svévolně zbaveno svobody. Zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se provádí v souladu se zákonem a používá se pouze jako krajní opatření a na nejkratší nutnou dobu;
- c) s každým dítětem zbaveným svobody bylo zacházeno s lidskostí a s úctou k vrozené důstojnosti lidské bytosti a způsobem, který bere ohled na potřeby osoby daného věku. Především musí být každé takové dítě umístěno odděleně od dospělých, ledaže by se uvážilo, že neoddělovat je od dospělých je v jeho vlastním zájmu, a s výjimkou závažných okolností musí mít právo udržovat písemný a přímý styk se svou rodinou;
- d) každé dítě zbavené svobody mělo právo okamžitého přístupu k právní nebo jiné odpovídající pomoci, jakož i právo odvolávat se k soudu nebo jinému pravomocnému, nezávislému a nestrannému orgánu proti rozhodnutí o odnětí svobody s v každém takovém případě na přijetí neodkladného rozhodnutí.

Článek 38

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují uznávat a zabezpečovat dodržování norem mezinárodního humanitárního práva, které se na ně vztahují v případě ozbrojených konfliktů a které se dotýkají dítěte.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna proveditelná opatření k zabezpečení toho, aby se osoby, které nedosáhly věku patnácti let, přímo neúčastnily bojových akcí.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zdržují povolávání do svých ozbrojených sil osob mladších patnácti let. Při povolávání osob, které dosáhly věku patnácti let, avšak mladších osmnácti let, přijímají přednostně osoby starší.

4. V souladu se svými závazky podle mezinárodního humanitárního práva, které mají vztah k ochraně civilního obyvatelstva za ozbrojených konfliktů, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijímají všechna proveditelná opatření k zabezpečení ochrany dětí postižených konfliktem a péče o ně.

Článek 39

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna nezbytná opatření k podpoře tělesného i duševního zotavení a sociální reintegrace dítěte, které je obětí jakékoli formy zanedbání, využívání za účelem finančního obohacování nebo zneužívání, mučení nebo jiné formy krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání anebo ozbrojeného konfliktu. Zotavení a reintegrace se uskutečňují v místě a prostředí podporujícím zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte.

Článek 40

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte obviněného, obžalovaného nebo uznaného vinným z porušení trestního práva na takové zacházení, které rozvíjí smysl dítěte pro důstojnost a čest, které znovu posiluje úctu dítěte k lidským právům a základním svobodám jiných a bere ohled na věk dítěte, napomáhá znovuzачlenění a zapojení dítěte do prospěšného působení ve společnosti.

2. Za tímto účelem a s ohledem na příslušná ustanovení mezinárodněprávních dokumentů státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zejména zabezpečují, aby:

- a) žádné dítě nebylo obviněno, obžalováno nebo uznáno vinným z porušení trestního práva pro jednání nebo opomenutí, která nebyla zakázána vnitrostátním nebo mezinárodním právem v době, kdy k nim došlo;
- b) každé dítě obviněné nebo obžalované z porušení trestního práva mělo přinejmenším tyto následující záruky:
 - i) být považováno za nevinné až do doby, kdy podle zákona je prokázána vina;
 - ii) být okamžitě a přímo, v nutných případech prostřednictvím svých rodičů nebo zákonného zástupce, informováno o obviněních proti němu vznášených, a mít při přípravě a při uplatnění své obhajoby právní nebo jinou potřebnou pomoc;
 - iii) aby věc byla bez odkladu rozhodnuta v souladu se zákonem příslušným, nezávislým a nestranným úřadem nebo soudním orgánem ve spravedlivém procesu v přítomnosti právního zástupce nebo jiné odpovídající osoby a v přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte, ledaže by se zvažilo, že jejich přítomnost, zejména s ohledem na věk a situaci dítěte, není v jeho zájmu;
 - iv) aby nebylo nuceno vypovídat nebo přiznávat vinu; aby se mohlo seznamovat s výpověďmi svědků buď přímo anebo prostřednictvím jiných a aby byla zabezpečena rovnoprávná účast svědků obhajoby a hodnocení jejich výpovědí;
 - v) jestliže bylo rozhodnuto, že se dítě provi-

nilo proti trestnímu zákonu, aby toto rozhodnutí, jakož i jakákoli v důsledku toho přijatá opatření, byla v souladu se zákonem přezkoumatelná vyšším pravomocným, nezávislým a nestranným orgánem nebo soudním orgánem;

- vi) aby mu byla zajištěna bezplatná pomoc tlumočnicka, jestliže dítě nerozumí jazyku v řízení používanému nebo jím nehovoří;
- vii) aby ve všech stádiích řízení bylo plně uznáváno jeho soukromí.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilují o vypracování zákonů a zákonných procedur, o zřizování orgánů a institucí zvlášť určených pro děti obviněné, obžalované nebo uznané vinnými z porušení trestního práva a zejména o:

- a) stanovení nejnížší věkové hranice, před jejímž dosažením se děti považují za nezpůsobilé porušit trestní právo;
- b) v případě potřeby přijetí opatření k zacházení s takovými dětmi bez užití soudní procedury za předpokladu plného dodržování lidských práv a právních záruk.

4. Je nezbytné vytvořit různé záruky, jako je pečovatelská služba, pravidla o poradenství a dozoru; konzultativní služby; zavedení zkušební lhůty; náhradní péče; programy vzdělávání a přípravy zabezpečení takového zacházení s dětmi, které odpovídá jejich blahu, jakož i jejich poměrům a spáchanému deliktu.

Článek 41

Nic v této úmluvě se nedotýká ustanovení, která ve větší míře napomáhají uskutečnění práv dítěte a která mohou být obsažena v:

- a) právním řádu státu, který je smluvní stranou, nebo
- b) mezinárodním právem, které je pro takový stát závazné.

ČÁST II

Článek 42

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují s využitím odpovídajících prostředků široce informovat o zásadách a ustanoveních této úmluvy jak mezi dospělými, tak mezi dětmi.

Článek 43

1. Pro zjišťování pokroku dosaženého státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, při plnění závazků přijatých touto úmluvou se zřizuje Výbor pro práva dítěte, který vykonává níže stanovené funkce.

2. Výbor se skládá z deseti odborníků vysokého morálního charakteru a uznávaných schopností v oblasti, která je předmětem této úmluvy. Členové výboru jsou voleni státy, které jsou smluvní stra-

nou úmluvy, z řad jejich státních příslušníků a vykonávají tuto funkci jako soukromé osoby; přičemž je brán ohled na spravedlivé zeměpisné rozdělení a na zastoupení hlavních právních systémů.

3. Členové výboru jsou voleni tajným hlasováním ze seznamu osob navržených státy, které jsou smluvní stranou úmluvy. Každý stát, který je smluvní stranou úmluvy, může ze svých občanů jmenovat jednu osobu.

4. První volby do výboru se konají nejpozději do šesti měsíců ode dne, kdy tato úmluva nabude účinnosti, a poté každé dva roky. Nejméně čtyři měsíce přede dnem konání každých voleb generální tajemník Spojených národů dopisem vyzve státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, aby do dvou měsíců předložily své návrhy. Generální tajemník pak připraví seznam všech takto navržených osob v abecedním pořádku s udáním států, které tyto osoby navrhly, a předloží jej státům, které jsou smluvní stranou úmluvy.

5. Volby se konají na zasedáních států, které jsou smluvní stranou úmluvy, svolaných generálním tajemníkem do sídla Spojených národů. Na těchto zasedáních, na kterých dvě třetiny států, které jsou smluvní stranou úmluvy, tvoří kvorum, jsou do výboru zvoleny ty osoby, které obdrží největší počet hlasů a absolutní většinu hlasů přítomných a hlasujících zástupců států, které jsou smluvní stranou úmluvy.

6. Členové výboru jsou voleni na období čtyř let. Vystupujícího člena lze volit znovu, je-li navržen. Funkční období pěti členů výboru zvolených v prvních volbách uplyne koncem druhého roku; neprodleně po prvních volbách předseda vylosuje na zasedání jména těchto pěti členů.

7. Jestliže člen výboru zemře nebo odstoupí nebo oznámí, že z jakéhokoli důvodu nemůže dále plnit své povinnosti ve výboru, stát, který je smluvní stranou úmluvy a který jej navrhl za kandidáta, jmenuje jiného svého občana, který se souhlasem výboru vykonává funkci po zbytek funkčního období.

8. Výbor vypracuje vlastní jednací řád.

9. Výbor zvolí své funkcionáře na období dvou let.

10. Zasedání výboru se normálně konají v sídle Spojených národů anebo v jiném vyhovujícím místě určeném výborem. Výbor se pravidelně schází jednou ročně. Dobu trvání zasedání výboru určují a v případě potřeby kontrolují státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, na svém zasedání, s výhradou schválení Valným shromážděním.

11. Generální tajemník Spojených národů poskytne personál a zařízení potřebné k účinnému plnění funkcí výboru podle této úmluvy.

12. Se souhlasem Valného shromáždění obdrží

členové výboru utvořeného podle této úmluvy odměnu z prostředků Spojených národů za podmínek, o nichž rozhodne Valné shromáždění.

Článek 44

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují předkládat prostřednictvím generálního tajemníka Spojených národů zprávy o opatřeních přijatých k uvedení práv uznaných v této úmluvě v život a o pokroku, jehož bylo při užívání těchto práv dosaženo:

- a) do dvou let ode dne, kdy se staly smluvní stranou úmluvy;
- b) poté každých pět let.

2. Ve zprávách podle tohoto článku se poukáže na případné skutečnosti a obtíže, které se týkají stupně plnění závazků podle této úmluvy. Zprávy rovněž obsahují informace dostatečné k tomu, aby byl zabezpečen úplný přehled výboru o provádění úmluvy v dotyčné zemi.

3. Stát, který je smluvní stranou úmluvy, který předložil výboru komplexní úvodní zprávu, nemusí v následujících zprávách předložených na základě odstavce 1 písm. b) opakovat základní informace poskytnuté dříve.

4. Výbor může od států, které jsou smluvní stranou úmluvy, požadovat další informace významné pro provádění úmluvy.

5. Výbor prostřednictvím Hospodářské a sociální rady předkládá Valnému shromáždění Spojených národů každé dva roky zprávu o své činnosti.

6. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, své zprávy zpřístupňují široké veřejnosti ve vlastní zemi.

Článek 45

Pro zajištění účinného provádění úmluvy a podněcování mezinárodní spolupráce v oblasti upravené touto úmluvou:

- a) Odborné organizace, UNICEF a jiné orgány Spojených národů mají právo být přítomny jednání o provádění těch ustanovení této úmluvy, která spadají do oblasti jejich činnosti. Výbor může vyzvat odborné organizace, UNICEF a jiné příslušné orgány podle své úvahy, aby podaly názory odborníků na provádění úmluvy v oblastech spadajících do jejich činnosti.
- b) Výbor podle své úvahy postupuje odborným organizacím, UNICEF a jiným příslušným orgánům zprávy došlé od států, které jsou smluvní stranou úmluvy, obsahující požadavek nebo ukazující na potřebu technické rady nebo pomoci, případně doplněné o poznámky nebo návrhy výboru týkající se těchto požadavků nebo oznámení.
- c) Výbor může doporučit Valnému shromáždění,

aby požádalo generálního tajemníka, aby z pověření Valného shromáždění provedl šetření týkající se specifických otázek, které mají vztah k právům dítěte.

- d) Výbor může činit návrhy a všeobecná doporučení založená na informacích získaných na základě článků 44 a 45 této úmluvy. Tyto návrhy a všeobecná doporučení se postupují dotčenému státu, který je smluvní stranou úmluvy, a sdělují Valnému shromáždění zároveň s případnými připomínkami státu, které jsou smluvní stranou úmluvy.

ČÁST III

Článek 46

Tato úmluva je otevřena k podpisu všem státům.

Článek 47

Tato úmluva podléhá ratifikaci. Ratifikační listiny se ukládají u generálního tajemníka Spojených národů.

Článek 48

Tato úmluva zůstává otevřena k přístupu všem státům. Listiny o přístupu se ukládají u generálního tajemníka Spojených národů.

Článek 49

1. Tato úmluva vstoupí v platnost třicátý den po datu uložení dvacáté ratifikační listiny nebo listiny o přístupu u generálního tajemníka Spojených národů.

2. Pro každý stát, který úmluvu ratifikoval nebo k ní přistoupil po uložení dvacáté ratifikační listiny nebo listiny o přístupu, vstoupí úmluva v platnost třicátý den po uložení jeho ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

Článek 50

1. Kterýkoli stát, který je smluvní stranou úmluvy, může navrhnout změnu úmluvy a předložit ji generálnímu tajemníkovi Spojených národů. Generální tajemník poté seznámí s pozměňovacím návrhem státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se žádostí, aby mu sdělily, zda jsou pro svolání konference států, které jsou smluvní stranou úmluvy, která by návrh posoudila a rozhodla o něm. Generální tajemník svolá tuto konferenci pod záštitou Organizace spojených národů, vysloví-li se alespoň třetina států pro její uspořádání. Každý pozměňovací návrh přijatý většinou států, které jsou smluvní stranou úmluvy, přítomných a hlasujících na konferenci bude předložen Valnému shromáždění Organizace spojených národů ke schválení.

2. Změna odsouhlasená na základě odstavce 1 tohoto článku vstoupí v platnost, bude-li schválena

Valným shromážděním Spojených národů, a přijata dvoutřetinovou většinou států, které jsou smluvní stranou úmluvy.

3. Vstoupí-li změna v platnost, stává se závaznou pro státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, které ji přijaly. Ostatní státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, jsou nadále vázány jen ustanoveními této úmluvy a kterýmikoli dřívějšími změnami, jež přijaly.

Článek 51

1. Generální tajemník Spojených národů přijímá a rozesílá všem státům text výhrad, které státy učinily při ratifikaci nebo přístupu k úmluvě.

2. Výhrada, neslučitelná s předmětem a účelem této úmluvy, se nepřipouští.

3. Výhrady mohou být kdykoli odvolány oznámením zaslaným generálnímu tajemníkovi Spojených národů, který o tom informuje všechny státy. Takové oznámení je účinné dnem, ve kterém bylo doručeno generálnímu tajemníkovi.

Článek 52

Stát, který je smluvní stranou úmluvy, může tuto úmluvu vypovědět písemným oznámením generálnímu tajemníkovi Spojených národů. Vypovězení se stane účinným jeden rok po dni, ve kterém bylo doručeno generálnímu tajemníkovi.

Článek 53

Tato úmluva bude uložena u generálního tajemníka Spojených národů.

Článek 54

U generálního tajemníka Spojených národů bude uložen původní text této úmluvy, jehož anglické, arabské, čínské, francouzské, ruské a španělské znění má stejnou platnost.

Na důkaz toho níže podepsaní zmocněnci, kteří jsou k tomu řádně pověřeni svými vládami, podepsali tuto úmluvu.

Dáno v New Yorku dne 20. listopadu 1989.

Vydavatel: Federální ministerstvo vnitra – **Redakce:** Nad štolou 3, poštovní schránka 21/SB, 170 34 Praha 7 - Holešovice, telefon (02) 37 69 71 a 37 88 77, telefax (02) 37 88 77 – **Administrace:** SEVT, s. p., Tržiště 9, 118 16 Praha 1 - Malá Strana, telefon (02) 53 38 41–9, telefax (02) 53 10 14, 53 00 26, telex 123518 – Vychází podle potřeby – **Roční zálohované předplatné činí 480,- Kčs** a je stanoveno za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku – **Účet pro předplatné:** Komerční banka Praha 1, účet č. 19-706-011 – Novinová sazba povolena poštou Praha 07, číslo 313348 BE 55 – **Tisk:** Tiskárna federálního ministerstva vnitra – Dohlédací pošta Praha 07.

Distribuce předplatitelům: SEVT, s. p., Tržiště 9, 118 16 Praha 1 - Malá Strana, telefon 53 38 41–9, telefax 53 10 14, 53 00 26, telex 123518 – Požadavky na zrušení odběru a změnu počtu výtisků pro nadcházející ročník je třeba uplatnit do 15. 11. kalendářního roku. Změny adres se provádějí do 15 dnů. V písemném styku vždy uvádějte číslo vyučtování – Požadavky na nové předplatné budou vyřízeny do 15 dnů a dodávky budou zahájeny od nejbližší částky po tomto datu – Reklamacie je třeba uplatnit písemně do 15 dnů od data rozeslání. – Jednotlivé částky lze na objednávku obdržet v obydlovém středisku SEVT, Svatoslavova 7, 140 83 Praha 4 - Nusle, telefon 43 36 15, za hověté v prodejnách SEVT. Praha 2, Bruselská 2, telefon (02) 25 84 93 – Brno, Česká 14, telefon (05) 265 72 – Karlovy Vary, Sokolovská 53, telefon (017) 268 95, v prodejnách Knihy: Olomouc, nám. Míru 5, – Ostrava, Dimitrovova 14 – Ostrava, Výškovická ul., obchodní pavilóny a ve vybrané síti prodejen PNS.